

SISSEJUHATUS

2

KAS VENELANE SAAB
OLLA KA EESTLANE?

4

AVATUSEST JA
IDENTITEEDIST

ISIKSUS JA
SEADUMUSED

13

MITTE-
FORMAALNE.EE
TUTVUSTUS

18

NOORTEVAHELISED
VÄGIVALDSED
SUHTED KOOLIS JA
AVALIKUS RUUMIS

7

PRAKTILISED NÄITED

CRITICAL
MASS

28

GRASSROOT
COMICS

30

VAATEPUNKTE NOORE
INIMESE NÄGEMISEKS

20

UURINGUTE
LÜHITUTVUSTUS

34

**„KAS ELU ON
NALJAKALT TÕSINE VÕI
TÕSISELT NALJAKAS?”**

**KAS TEEME MÕNE
MÕÕDUKA MEELETUSE
VÕI MUUTUME MEELETULT
MÕÕDUKAKS?**

**„KAS HINNATA
KOGEMUSI VÕI
KOGUDA HINDAMISI?”**

A. ALLIKSAAR

**KAS USKUDA
UURINGUID VÕI
KOGUDA PRAKTIKAT?**

**KAS HOIDA KORDA VÕI
MUUTA MAAILMA?**

**KAS LAHUTADA MEELT
VÕI ARENDADA
ISIKUT?**

**S
S
J
H
T
U**

Hoiate pihus noorsootöö ajakirja **MIHUS** esimest numbrit. Ajakirja nimi on eestikeelne sünonüüm sõnadele kvaliteet, hoolivus ja väärtus, mis kõik iseloomustavad noorsootööd, kuhu poole ühiselt püüdleme. Idee väljaande vajalikkusest pärineb paari aasta tagusest vestlusest väikese omavalitsuse noorsootöötajatega, kes tõid välja, et nende töö kvaliteeti toetaks perioodiliselt ilmuv ajakiri, kuhu koonduks lühidalt ja selgelt aktuaalsed teemad noorsootööst. Vajadust kinnitas ka 2008. aastal Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames läbi viidud avalik konsultatsioon. Nõnda võeti nendest mõtetest kinni ja vaikselt hakkas valmima nüüdseks trükiküps materjal. See ajakiri on loodud, et tuua igapäevaselt noorsootööd tegevale professionaale lähemale teooriad, arengud, uuringud, arvamused ja lähenemised, mis hetkel nii Eestis kui ka mujal õhus. Samuti on see samm lähemale uurimuspõhise praktika kujundamisele, sest nagu ka üks ajakirja artiklite autoritest on ütelnud – vastastikuse mõistmise eelduseks on üksteise nägemine. Nõnda püüame tuua praktilisele noorsootööle lähemale laiemaid sotsiaalvaldkonna väljakutseid, et ühiselt vaadata, millist rolli nende lahendamisel meie endal näeme. Üheks oluliseks lähtekohaks ajakirja sisu on vaadata noorsootööd laiemas kontekstis ja küsida ka teiste erialade spetsialistide arvamust noorsootööst ja noortest meie ühiskonnas.

Samas on ajakiri ka noorsootöö väärtuste kandjaks. Hea on tõdeda, et siiani ESF programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine” raames toimunud koolituste tagasisidelehtedes toovad osalenud noorsootöötajad välja meeldiva äratundmise, et kolleegidel teistest Eesti maakondadest ja valdadest on samad väärtused ning noorsootöö olulisust nähakse sarnaselt. Neid samasid väärtuseid ja kogemusi soovime ka selles ajakirjas edasi anda, et toetada noorsootöö väärtustamist, mõistmist ja tunnustamist nii eriala siseselt kui ka laiemal avalikkuse poolt.

30. juunil 2008. aastal kinnitas haridus- ja teadusminister perioodil 2008-2013 kestva programmi „Noorsootöö kvaliteedi arendamine”, mille üldeesmärgiks on tõsta noorte valmidust tööturule sisenemiseks ja

seal toimetulekuks tänu noorsootöö teenuste kõrgemale kvaliteedile. Selle programmi olemasolu tõestab, et noorsootöös nähakse midagi enam kui pelgalt noorte vaba aja sisustamise võimalust. Noorsootöötaja omab erakordset võimalust suunata ühiskonnas olulisi arenguid, pakkudes noortele kvaliteetseid mitteformaalse õppimise võimalusi, märgates ja toetades iga noore sünnipäraseid eelduseid ja individuaalseid huvisid ning luues usaldava ja turvalise keskkonna noore identiteedi ja väärtuste kujunemiseks.

Noorsootöö taotleb noorte kaasatust ühiskonnakorralduses, innustab noori võtma vastutust ja tegema teadlikke otsuseid oma elu, väärtushinnangute ja ühiskonna arengu osas, mis omakorda toetab noorte konkurentsivõimet tööturul. Kui sageli me oma igapäevatööd planeerides noorsootöö eesmärkide ja võimaluste peale mõtleme? Kas me suhestame enda tööd laiemalt ühiskonnas toimuvaga? Kas me näeme noorsootööd kui osa lahendusest? Need on mõned küsimused, mille peale ühiselt selles ja järgnevatel numbrites koos kolleegide ning noortega mõtleme. Meie postkast on igati avatud teie arvamusedele ja kaastööle, seega kui teil on ideid ja mõtteid ajakirja arendamiseks, siis võtke julgelt ühendust. Ka ajakirja formaadi osas otsime jätkuvalt uusi ja põnevaid lahendusi, et pakkuda horisondi avardamiseks infot mitmele meelele ja mitut moodi.

Innustavat lugemiselamust!

Marit Kannelmäe-Geerts

marit@noored.ee

*ESF programmi "Noorsootöö kvaliteedi arendamine" õppe-
materjalide arendamise koordinaator*

Kas saab olla ka venelane eestlane?

Ainuüksi küsimust venelase ja eestlase identiteedi ühendamise võimalikkusest peetakse reeglina irooniliseks, arvas eestivene luuletaja ja tõlkija Igor Kotjuh. Kahjuks ta ei eksi. Ei eestlased ega Eestis elavad venelased pea reeglina võimalikuks olla korraga kahest rahvusest. Endiselt näib kehtivat nõukogude okupatsiooni aegne vastanduv identiteet: mida vähem sa oled venelane (mida enam sa venelasi maha teed), seda enam sa oled eestlane. Kurb ja kitsarinnaline.

Selline arusaam vastab aastakümneid tagasi valitunud nn ühedimensionaalsele akulturatsioonimudelile, mille kohaselt ei saa inimene kuuluda korraga mitmesse kultuuri. Immigrantide puhul tähendab see arvamust, et mida rohkem sa osaled uues (enamus-) kultuuris, õpid uut keelt, seda kiiremini sa unustad oma päritolukultuuri. Ka enamik Eesti venelasi näib nii arvavat, mistõttu peetakse ka eestikeelset kooliharidust assimileerimiseks.

Viimased 20-30 aastat on aga enim tõestust leidnud kahedimensionaalne akulturatsioonimudel. Selle mudeli kohaselt võib inimene korraga kuuluda kahte või enamasse kultuuri: päritolugrupi identiteeti ei pruugi alati nõrgeneda ning inimesel võib olla mitu sama tasandi identiteeti. Näiteks Jaapanis, Havail ja Ameerikas elavad jaapanlasi võrreldes selgus, et emigratsioonis elavad

jaapanlased assimileerusid kiiresti ainult käitumuslikul tasandil, kuid samas säilitas ka immigrantide kolmas põlvkond kindlalt oma jaapani identiteedi ja sotsiaalse elulaadi.

Teadliku jaapaniorientatsiooni osas ületasid nad koguni oma eakaaslasi Jaapanis. Hiina immigrantide puhul on leitud, et teises põlvkonnas etniline teadlikkus ja traditsiooniline käitumine vähenesid, kuid kolmandas ja neljandas põlvkonnas omandas etnilisus uuesti suurema kaalu. Sarnased tulemused saadi nelja põlvkonna ameerikamehiklaste uurimisel. Ka suur enamik rootsieestlasi ja kanadaeestlasi, keda vastavalt 1997. ja 2007. aastal küsitlesime, pidas kahte kultuuri kuulumist mitte ainult võimalikuks, vaid ka väga positiivseks:

”Kuna ma olen kakskultuurne, saan ma vaadata asju mitmest perspektiivist. Mul oleks päris igav elu, kui ma ei oleks eestlane. Ma ei oleks Eestis saanud olla, ma ei oleks teise ühiskonda pääsenud niimoodi sisse nagu ma võisin olla Eestis”.

*„Ma usun küll, et ma oleksin teist sorti inime-
ne, kui ma oleksin ainult rootslane, see annab
nagu teise perspektiivi mulle, siin Rootsis. Saab
nagu rohkem aru inimestest, kes tulevad teis-
test maadest ja et Sul ei ole ainult see Rootsi
vaade, nagu rootslased võivad olla kitsarinna-
lised. Kuna mina olen mõlemad, siis mul on
võimalus vaadata asju mitmest seisukohast.”*

Kahe identiteedi tingimuseks pidasid väliseestlased kahe keele valdamist ning mõlema rahvuse kultuurielust osa saamist. Samas polnud selline kahe identiteedi juurde jõudmine alati lihtne valik, ehk nagu kirjeldas oma identiteedikonflikti üks noor rootsieestlanna, kelle isa on eestlane ja ema rootslane: „... Isa tegi mulle juba väga varakult selgeks, et ma olen eestlane. Just isa, sest see oli tema jaoks nii oluline! Kui ma noorem olin, siis ma ütlesin alati, kui keegi küsis, et ma olen eestlane. Kuna isa ütles, et sa ei ole üldse rootslane, et sa oled eestlane, siis ma tundsin, et ma pean valima, aga seda mul ei ole ju tarvis teha. Nooremama ma tundsin, et see oli nagu mingi identiteedikriis, et kas ma olen rootslane või eestlane. Kui ma olin 15, siis ma sain aru, et see on OK, ma võin olla mõlemad.” Kujutan ette, et nii mõneski eestivene peres võib toimuda samasugune diskussioon ja tõenäoliselt kaldutakse Eesti rahvusi vastandavas ühiskonnas pigem ühele või teisele poole. Noored tunnevad, et nad peavad valima poole. Aga seda pole neil ju tarvis teha.

Kahedimensionaalset arusaama kultuuride kooseksisteerimisest järgib ka Eesti lõimumiskava (endine integratsioonistrateegia): tugev riiklik Eesti identiteet võiks koos eksisteerida oma päritolugrupikuuluvusega. Kahjuks ei ole see poliitiline dokument jõudnud inimeste teadvusesse. Ja mis veel kurvem – tegelikult pole eestlastel valmisolekutki oma identiteeti jagada, seejuures on aga üllatav, et mõnes mõttes ollakse siinsete venelaste suhtes avatumadki kui väliseestlaste suhtes. On kummutav, et kui ühest küljest võib kuulda pidevat muret selle üle, kuidas eestlased välja surevad, siis samas jäetakse kasutamata potentsiaal nende inimeste näol, kes tahaksid eestlased olla, kuid kelle keeleaktsent või muu eripära teeb ta nn tüüpilisest eestlasest erinevaks. „Me and my friends family, although Eesti eestlased seem to disagree” (Mina ja mu sõbra pere, ehkki Eesti eestlased näivad sellega mittenõustuvat), vastas üks noor kanadaeestlane vastuseks küsimusele, kes on eestlane. Neid, kes end ise eestlasena tunnevad, kuid keda eestlased „meie” hulgast välja arvavad on teisigi. Kümnekond aastat tagasi

Avatusest ja identiteedist

Kanadast siia kolinud Eesti päritolu naine ütles, et teda nähakse ikka, vastu tema enda tahtmist, väliseestlasena. Miks me nii teeme? Miks on eestlastel nii kitsaste ja samas tugevate piiridega identiteet, mis ehedalt väljendub ühe vanema Lõuna-Eesti mehe suu läbi: „Ma arvan, see ei ole võimalik (tunda ühtekuuluvust teiste etniliste gruppidega Eestis), iga hunt vaatab oma metsa poole ja mis rahvusest sa oled, selle metsa poole sa vaatad” (vastuseks küsimusele, kas tunnete ühtekuuluvust Eestis elavate teiste etniliste gruppidega?)

Põhjusi on siin arvatavasti mitu.

Üldine suletus ja vähene tolerantsus

Kümmekond aastat tagasi tehtud stereotüüpide uuringus pidasid eesti tudengid tolerantsust eestlaste võrreldes teiste rahvustega (sh naaberrahvad, sakslased ja juudid) vähim iseloomulikuks – vaid 16% arvas, et eestlased on tolerantsed. Sarnast tulemust kordas hiljuti 49 kultuuris läbiviidud rahvusliku iseloomu uuring, kus eestlased hindasid ennast avatuses üheks viimastest. Ka isiksusejoonena ilmneb eestlaste hulgas madal avatus: 51 kultuuri esindajate isiksusejoonte võrdluses olid eestlased avatuses pingerea lõpust teised (vastandina nt sakslastele ja taanlastele). Ses osas, kas Eestis on vähe või piisavalt tolerantsust on eri arusaamad. Sotsiaalteadlased peavad ühiskonna tolerantsuse vähesust demokraatiat mõjutavaks probleemiks, samas kui poliitikud ei näe, et Eesti ühiskonnas on vähe tolerantsust teise kultuuri kuuluvate inimeste suhtes. Igal juhul on eestlased siinsest venekeelsest elanikkonnast vähem avatud. Viimane integratsioonimonitooring näitas, et „tõrjuv hoiak teise rahvusrühma suhtes on oluliselt levinum eestlaste hulgas, kus seda kannab üks kolmandik, samas kui venekeelse elanikkonna hulgas iseloomustab see vaid 6% elanikkonnast. Avatud hoiak iseloomustab vaid veerandit eestlastest ning kaht kolmandikku venekeelsest elanikkonnast” (lk 4). Sama monitooringu andmetel on avatus nn kolmandate rahvuste suhtes eestlaste ja siinsete venelaste hulgas väga sarnane. „Nii eestlaste kui venekeelse elanikkonna hoiak potentsiaalsete immigrantide tuleku osas on negatiivne, eriti väljastpoolt Euroopat” (lk 7).

Eestlaste enesemääratlus põhineb etnilisel alusel, riiklikku identiteeti on vähe

Eestlaste identiteet baseerub üsna kitsal pinnal – eelkõige päritolul ja keelel. Varasemates uurimustes on selgunud, et eestlastele on üldiselt omane kõrge etniline uhkus- ja kuuluvustunne ning ka väga kõrge etniline eristamine. See tähendab, et gruppidevahelisi piire peetakse selgeteks ja olulisteks ning inimese etniline päritolu mõjutab temaga suhtlemist. Sarnane tulemus ilmneb ka integratsioonimonitooringus. Riikliku identiteedi nõrkus tuleneb tõenäoliselt ka sellest, et meie riik on (vähemalt reaalses toimimises) veel väga noor. Samas pole avatud kaasaegset riigiidentiteeti, mis põhineks jagatud väärtustel ning seoks kõiki Eesti elanikke, ka selle lühikese aja jooksul teadlikult loodud ja levitatud. Riigiidentiteedi läbipõimimine etnilise identiteediga aga tekitab olukorra, kus venelasel on raske saada eestlaseks.

Ohustatud identiteet

Tänu minevikukogemustele ja pidevale enesesisendusele, et oleme välja suremas tunnevad eestlased enda identiteeti ohustatuna. Näiteks peab üle poole eestlastest Venemaad

suurel või mõningal määral ohuks Eesti iseseisvusele. Ohustatud identiteeditunne sunnib võtma kaitsepositsiooni, need inimesed aga, kes on kindlamad oma etnilise ja kultuurilise identiteedi turvalisuses on avatumad ka teistele gruppidele. Selline usalduse või usaldamatuse ring taastoodab ennast. Selle lõhkumiseks tuleks endalt teadlikult küsida, mis on antud situatsioonis tegelikult ohtlikum. Samuti võiksime mõelda ennast suuremaks (ja seeläbi ka olla suuremad), nagu Eesti president seda mõnda aega tagasi soovitas. Üheks heaks viisiks seda teha on tunda end näiteks eurooplasena. Kahjuks tehakse ka seda Eestis veel üsna vähe.

Mida saab noorsootõtaja teha?

Kindlasti ei saa noorsootõtaja üksi muuta kogu ühiskonna suhtumist. Samas algab avatus igast ühest meist ja nagu näitab eelpool tsiteeritud integratsioonimonitooring, siis on tõrjuv hoiak iseloomulikum just nooremas vanuserühmas, samuti tallinlaste hulgas, seda nii eestkui venekeelse elanikkonna seas.

Oma tegevuses peaks silmas pidama, et rahvussuhtes on eestlased suletunud kui siinsed venelased. Seega, kui tahame suurendada vastastikust avatust ja seeläbi muuta võimalikuks integratsiooni, peaksime enam tähelepanu pöörama just eestlaste hoiakutele.

Teiseks sõltub eestlaste enesemääratlusest see, kas ja kuidas venelased, kes tahaksid enam haakuda Eesti kultuuri ja riigiga/saada ka eestlaseks, seda teha saavad. Nii eesti kui vene noortega võiks arutada teemal, milline peaks olema riigiidentiteet, millega erinevad osapooled saaksid ja tahaksid samastuda. Tõenäoliselt nõuab see eestlastelt enam eneseületamist ja valmisolekut muutada, kui venelastelt.

Kui on soov vastastikuseid negatiivseid hoiakuid muuta, siis üheks viisiks on lahutada sihtgrupp mitmeks väiksemaks ning näidata, et igaüks neist on oma eripäraste joontega. Võtame näiteks Eesti venelased: meil on Peipsi-äärsed vanausulised, Ida-Virumaa kaevurid, vene intellektuaalid Tartus, ärimehed Tallinnas, endised sõjaväelased jne jne. Sarnast gruppideks jagamist reaalsete kokkupuudete läbi saab loomulikult teha ka noortele omasemate kategooriate kaudu.

Samuti saab stereotüüpe muuta läbi isiklike kontaktide – tundes mitmeid erinevaid ühe grupi liikmeid, muutub selle grupi stereotüüpiseerimine ühel hetkel mõttetuks. Seda nimetatakse dekategoriseerimiseks. Kui pikka aega arvati, et vaid teatud tüüpi kontaktid (võrdne staatus gruppide vahel konkreetse situatsioonis, ühised eesmärgid, gruppidevaheline koostöö, soosiv suhtumine kontakti autoriteetide või seaduste poolt) vähendavad negatiivseid hoiakuid, siis hilisemad uuringud on leidnud, et eelnimetatud teguritel on küll soodustav mõju, kuid oluline on iga kontakt. Integratsioonimonitooringus leiti, et on seos isikliku kokkupuute sageduse ning hoiakute vahel: suhtumine on positiivsem nende isikute puhul, kelle kontaktid teise rahvusrühmaga on tihedamad, seda eriti eestlaste puhul. Samas võivad põgusad olmekontaktid tõrjuvat suhtumist pigem süvendada.

Lisada saab ka üldisi teadmisi grupi kohta – pikapeale muutub grupi kui terviku tajus. See on aga kindlasti aeglane ja, arvestades ajaloolist tausta, ka raske tee.

Ja lõpuks, mingil juhul võib noorsootõtaja olla selleks esimeseks inimeseks, kes ütleb, et korruga on võimalik olla nii eestlane kui venelane – pooli pole vaja valida, isegi kui keegi arvab, et on.

Maris Pajula

Tallinna Noorsootöö Keskus

Rahvusliku identiteedi küsimus on noorsootöö valdkonnas hetkel üks kuum teema, eelkõige just eesti- ja venekeelse elanikkonna tasandil. Ei tahaks üldistada, et see on nii terve Eesti noorsootöös, kuna näiteks Tartus töötades ei täheldanud seda kui ületamatut probleemi tõenäoliselt ka seetõttu, et seal lihtsalt oli vähem venekeelseid noori. Tallinnas, nagu ka artiklis välja toodud, on see aga teema, millega puutuvad noorsootöötajad noortekeskustes töötades igapäevaselt kokku. Korraldatakse erinevaid tegevusi, viiakse ellu projekte, et olukorda parandada, kuid tõenäoliselt pole me veel jõudnud meetodini, mis efektiivselt töötaks ning noored tõepoolest mõistaksid, et nad ei pea pooli valima. Igapäevaselt noortega kokkupuutudes jääbki mulje, et just eestikeelsed noored ei ole valmis oma identiteeti jagama ega vene rahvusest inimesi enda hulka arvama, nagu toob välja ka Aune Valk oma artiklis. See asjaolu teebki olukorra keerukaks, sest erinevate lõimumisprojektide sihtrühmaks on just venekeelsed noored ning eesmärgiks nende sulandamine meie ühiskonda. Tegelikult aga

peaksime alustama eestikeelse elanikkonna harimisest ja sallivuse tõstmisest, sh noorsootöötajad.

Minu viimane lõimumisega seotud kogemus oli osalemine Integratsiooni Sihtasutuse korraldatud programmis, kus eestikeelsetele noorsootöötajatele õpetati vene keelt ning vastupidi. Pean tõdema, et enamik venekeelseid noorsootöötajaid oskasid eesti keelt üsna heal tasemel, kuid ei julge seda eestlastega suheldes kasutada ning tihtipeale just seetõttu jääbki suhtlus katki, sest eestikeelsete noorte vene keele oskus on puudulik. Võib-olla oleks siiski keel üheks vahendiks just noorsootöötajale – ei pea rääkima vene noortega ainult vene keeles, kuid et suhtlus oleks loomulikum ja lihtsam ning et teineteist paremini mõista, siis oleks hea, kui oleks see valikuvõimalus vene keelt kasutada. Loomulikult ei pea ma keele valdamist üheks olulisemaks kahe identiteedi omamise tingimuseks, kuid pärast keelekoolituse kogemust tundus, et see oleks siiski abiks näitamaks, et ka meie oleme huvitatud venekeelsete noortega suhtlemisest – ükskõik siis mis keeles.

Kaspar

Olen nõus mõttekäiguga, et peaksime ehk tõepoolest mõtlema suuremalt – püüdma näha end eurooplasena ja seeläbi kandma endaga kaasas vastavaid rahvatraditsioone ja tõekspidamisi. Usun, et sellele aitab kaasa eelkõige rahvusvaheline noorsootöö.

Nonii, võtsin siis Eesti venelaste teema enda peale. Lugesin läbi ja arvan, et see probleem sõltub mitmetest asjadest, aga usun samas, et üsna pea on sellele tulemas lahendus. Mina arvan, et see probleem saab alguse kodust, kus püstitatakse selline tolerantsimeeter – mis on normaalne ja mis ei ole. Kui vanemad raatsivad oma lastele selgitada, et see on täiesti normaalne, et me kuulume nii Euroopasse kui ka maailma ja seega on täiesti okei, et meie maal elavad ka teistest rahvustest inimesed ja kui need inimesed tunnevad, et „eestlane olla on uhke ja häa”, siis neil on ka täielik õigus hakata eestlasteks. Ma usun ja loodan siiralt, et Eesti inimesed muutuvad tolerantsemaks ja seda sama ootan ma ka muidugi teistelt rahvustelt, sest austus peab alati olema mõlemapoolne. Üksteist austades saaksime kõik väga hästi läbi.

Judit Strömpl

Noortevahelised vägivaldsed suhted koolis ja avalikus ruumis

Artikkel käsitleb Eesti noorte elu puudutavaid probleeme kahe uurimuse tulemuste alusel. Uurimused on Sotsiaalministeeriumi poolt tellitud ja finantseeritud ning aastatel 2005-2006 koos Marju Selja, Kadri Soo, Beata Šahverdov-Žarkovskiga teostatud „Vägivald ja väärkohtlemine: laste perspektiiv” ning aastatel 2007-2009 koostöös Kadi Ilvesega teoks saav rahvusvaheline uurimus „Teismeliste vägivald avalikus ruumis. Noorte igapäevased kogemused ebasoodsas naabruskonnas”, mille finantseerija on EN Daphne II programm. Uurimuste põhjal tekkinud teadmine võib olla kasulik noorsootöös, seda enam, et nende probleemide lahendamine ja ennetamine on suures osas noorsootöö ülesanne. Uurimustes osalesid 13-17 aastased noored, kes individuaalsetes või grüpiintervjuudes ning ankeedi küsimustele vastates esitasid oma nägemuse vägivallast noortevahelistes suhetes vastavalt isiklikele kogemustele. Selles artiklis keskendun täiskasvanute rollile noortevaheliste suhete, kaasa arvatud vägivaldsete suhete, kujunemises.

Kool ja koolisuhted

Esimese uurimuse algne eesmärk oli välja selgitada, kus ja kuidas noored vägivalda kogevad ilma konkreetset eluvaldkonda ette andmata. Uurimus osutus koolikeskseks osalejate noorte initsiatiivil. Teismee kõige olulisemaks tegevuslavaks ongi kool, mistõttu pole ime, et just seoses koolisuhetega kerkib vägivaldsuse probleem noorte jaoks kõige rohkem esile. Teise uurimuse sihiks oli välja selgitada noorte omavahelised vägivaldsed suhted väljaspool kooliseinu, kuid ka siin figureerisid kool ja koolisuhted olulise vägivalda lava ja ajendina. Koolis või kooliga seoses tekkinud konflikte lahendatakse väljaspool kooliseinu, mis ei tähenda, et asi ei puuduta kooli. Tõsi, avalikus ruumis toimub ka sellist vägivalda, mis on seotud kohaliku noorsookultuuriga – erinevate sõpruskondate siseste ja nende vaheliste konfliktide lahendamise, oma territooriumi hoidmise, oma noorsookultuuri või grupisestest normide kehtestamisega.

Pinged teismeliste elus ja vägivalda roll pingete maandamisel

Osalenud noorte lugudes, milles nad kirjeldavad, tõlgendavad ja seletavad oma igapäevaelu tegevusi ja suhteid, kumab läbi pinge. Teismeiga on oluline identiteedi kujunemise periood. Kõige olulisemad identiteedi momendid selles eluperioodis on kuulumine eakaaslaste gruppi ning positsioon grupis, põhittegevusega seotud roll ehk õppija identiteet ning sooline identiteet. Identiteet kujuneb interaktsioonides teiste inimestega, mille käigus võrdleb teismeline end teistega ning saab tagasisidet selle kohta, kelleks teised teda peavad. Õppija rolli puhul mängivad täiskasvanud (õpetajad, vanemad) eakaaslaste kõrval väga olulist rolli. Igapäevainteraktsioonide kaudu surub ühiskond peale rida nõudmisi ja kohustusi, millele noor inimene vastama peab. Samas ei ole alati ja kõikidele noortele nõudmiste täitmiseks või ootustele vastamiseks vajalikud vahendid kättesaadavad. Uuringutes osalenud rääkisid kõrge positsiooni omamise olulisusest teiste hulgas, edukusest õppimises, sunnitud vastata soorolli nõuetele ja hirmust langeda välja, kogeda sotsiaalset tõrjutust. Kõik see tekitab pingeid, mille maandamiseks kasutavad noored vägivalda. Kuid noorte vägivalda määratlemine ja hinnang sellele erineb täiskasvanute vägivalda määratlemisest. Noored ei nimeta rida agressiivsuse ilminguid vägivaldaks, kuna need ei ole niivõrd suunatud teiste kahjustamisele, vaid enda pingete maandamisele. Näiteks teismeliste poiste omavahelisesse

suhtlemisse kuulub päris palju sellist füüsiliselt agressiivset käitumist, mida poisid ise vägivaldaks ei nimeta. Lihtsa tõukimise, toigimise juures või kakluses ohvrit ei ole, sest eesmärk ei ole kellegi alandamine, vaid jõu-vahekorra väljaselgitamine võrdsete vahel, kes väljaspool konflikti võivad olla sõbrad. Kaklus ei lõpeta sõprust, vaid selgitab suhteid. Vägivalla määratlemisel lähtusid noored eelkõige vaimse (emotsionaal-psühholoogilise) kahju tekitamise eesmärgist. See toimub eelkõige siis, kui vastandid on ebavõrdses jõupositsioonis ja tegevuse eesmärk on alandada, solvata nõrgemat, kes on selgelt ohvri rollis. Muidugi, raske füüsiline vägivald (nt peksmine) alandab ja solvab kannatanut, mida võtavad arvesse ka noored, kes uuringutes rääkisid kakluse kahest tähendusest. Kakluse hindamine vägivaldseks (jõu-vahekorra ebavõrdne, ohver on olemas) või mittevägivaldseks (võrdsete poolte „mäng“) sõltub aga ka hindajast. Grupis rääkisid poisid näiteks nn pulli-pärast-vägivaldast, mis ei oma mingeid tagajärgi osalejatele ehk eesmärgiks ei ole kellelegi kahju tekitamine. Ometi selgus individuaalsetes intervjuudes, et sõpruskonna nõrgim liige, kes osaleb nendes pulli-pärast-kaklustes pigem sellepärast, et säilitada grupikuuluvust, tunneb end ikkagi ohvrina ja loobuks hea meeleaga neis tegevustes osalemisest. Ka sõpruskonnas toimuvad mängulised kaklused teenivad eesmärki hoida kõrget positsiooni grupi hierarhias või tõsta seda. Sama puudutab ka tänaval üks-teist mitte tundvate noorte vahel toimuvat nn pulli-pärast-vägivalda kui möödaminnes tehakse teisi solvavaid või naeruvääristavaid märkusi. Tütarlaste puhul on kasutusel pigem mittefüüsiline vägivald, mis ei ole nii nähtav nagu poiste füüsiline tegevus, kuid on seevastu hirmuäratavam, kuna käib alati koos emotsionaalse kahju tekitamisega. Tüdrukud jutustasid üksteise naeruvääristamisest, tagarääkimisest, kuulujuttude levitamisest, ignoreerimisest, tõrjumisest. Tegelikult on tütarlaste tegevusel sama eesmärk, mis poistelgi: saavutada kõrgemat positsiooni noortegrupis ja säilitada seda teiste arvelt. Seejuures kinnitasid noored, et kõik ei vaja vägivalda kasutamist oma positsiooni tõstmiseks ja hoidmiseks. Enamik poisse ja tüdrukuid omavad juba algselt teiste hulgas adekvaatset positsiooni, millega nad on rahul ja mille säilitamiseks ei ole vaja jõumeetodeid kasutada. Vägivald kasutavad pigem need poisid ja tüdrukud, kes ei ole eriti populaarsed teiste hulgas või kes tunnevad oma positsiooni ohustatuna.

Õpetajate roll noorte omavaheliste suhete kujunemisel koolis

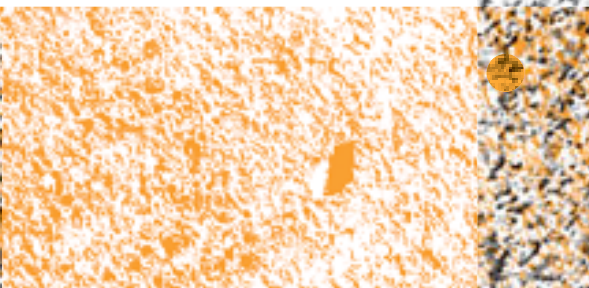
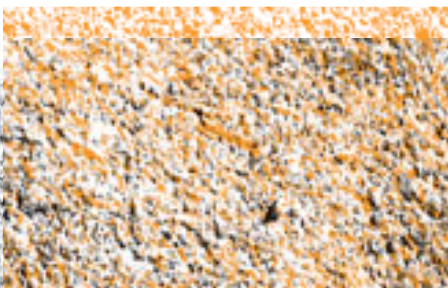
Uuringutes küsitatud noorte hinnangul osalevad ka õpetajad koolisuhetes võrdselt õpilastega. Sarnaselt noorte omale, võib ka õpetajate positsioon ja autoriteet olla ohustatud ja see segab neid igapäevases töös ning tekitab pingeid. Autoriteetne õpetaja ei vaja jõu kasutamist suhetes õpilastega, sest ta on õpilaste hulgas niigi populaarne. Kuid on ka ebapopulaarseid õpetajaid, kes võitlevad samuti oma positsiooni tõstmise ja hoidmise nimel ning kasutavad teatud vägivaldameetodeid. Need on eelkõige vaimse vägivalda meetodid, mille kaudu nad panevad teatud õpilasi „paika“, üritades selle kaudu tõsta oma autoriteeti õpilaste silmis. Õpetajate käitumine on lastele nähtav ja sellest võtavad nad eeskujut. Sellest, kuidas õpetaja ise suhtub ja suhtleb erinevate õpilastega klassis, õpivad lapsed palju rohkem kui sellest, mida neile sotsiaalpedagoogilise õpetuse käigus räägitakse.

Järgnevad näited illustreerivad konkreetsemalt, milles väljendub õpetaja vägivaldne käitumine laste hinnangul. Näiteks seda, kui õpetaja ei täida oma kohustust või kasutab vääriti oma positsiooni:

„Tegelt tema on õpetaja, tema peaks rääkima klassi ees, mitte et „ah lugege, mina lähen kohvi jooma“... see hinnete panemise värk, see on selline, et /.../ kui sul on kahed olnud enne, ja siis õpetaja paneb ikka kahe, noh, ta ei hakka isegi vaatama, mis sa teinud oled, ja näiteks nendel, kellel on viied olnud, siis õpetaja otsib matemaatikatöös, et oleks mõni õige asi seal, et saaks vähemalt mingi viie miinuse panna. Noh selle järgi kah, ja muidugi selle järgi, mida teised õpetajad räägivad. Mõni õpetaja räägib, „oih, ta on nii tubli, panen ikka viie“, lihtsalt nii räägib, et tal oli „vaimne kriis“... aga samas teise kohta räägib, et „issand, see segab tundi ja ei õpi üldse“, siis vaatab, et ta ongi selline, „ma panen kahe temale“ ...”

Alljärgnev lõik intervjuust demonstreerib meesõpetaja suhtlemisstiili tunnis. Lugeja võib ise hinnata õpetaja vägivaldsust:

„Liina: Aga /.../ õpetaja [mees] on täiega range, keegi ei julge tema tunnis midagi teha.

Annely: See on täitsa hea...

Liina: Aga ta on liiga range. Mõni tab, et „tainapea” ja „debiilik” ja „idioot”. Tahtis mulle joonlauaga virutada, kui tahvilil ülesannet lahendasin. Selja taga nagu lööks selle suure puust joonlauaga.

Signe: Mulle ütles „kobakäpp”.

Annely: Ta on nagu hea õpetaja, aga liiga range.

Liina: Keegi ei julge midagi küsida, kohe pistab röökima, „kurat!” ja lööb rusikaga vastu tahvlit, „tainapead, te ei saa midagi aru!”.

Signe: Ütleb „ma võtan püksirihma maha!” Hirmutab täielikult.

Annely: Muidugi ta teeb head nalja ka...”.

Laste lugudes ilmnes aga veelgi negatiivsemana ükskõikne õpetaja, kes ei märka ega oska kuidagi aidata ohvriks langenud last. Küsitluse tulemustest selgus, et enamik vastajatest (72-85%) arvab, et õpetaja ei saa sageli aru või ei tee sellest välja, kui lapsed kasutavad omavahelistes suhetes vaimset vägivalda (52-61%). Üle poole vastajatest arvasid, et mõned õpetajad kasutavad ise vaimset vägivalda (53-61%).

Intervjuudes ütlesid noored selgelt välja ka oma ootused õpetajate suhtes. See, mida nad ootavad, on rohkem hoolivust, arusaamist ja austust õpilaste suhtes: „Et nad räägiksid meiega nii, nagu nad omavahel räägivad”. „Et nimetaksid meid eesnime pidi.” – oli vene õpilaste soov.

Õpetajate süüdistamine kuulus uurimustes nn tugevate teemade hulka. Uurimuse raames avanes võimalus rääkida avameelselt sellistest probleemidest, millest lapsed igapäevaselt rääkida ei julge, kartes koolihierahiast tulenevaid tagajärgi. Sotsiaalteaduslikus uurimuses tagatud anonüümsus aga võimaldab lastel rääkida õpetajate poolt tekitatud negatiivsetest tunnetest, kartmata kättemaksu. Seda asjaolu peavad arvesse võtma õpetajad, kes loevad neid ridu või tutvuvad uurimustulemustega (vt <http://www.sm.ee>; publikatsioonid 2007).

Täiskasvanud väljaspool kooli

Kui koolis leidub ikkagi täiskasvanuid (õpetajaid, koolijuhte, psühholooge ja sotsiaalpedagooge), kes reageerivad õpilaste käitumisele, hoolivad lastest ja aitavad edukalt lahendada omavahelisi konflikte, siis väljaspool kooli muutub täiskasvanute roll peaaegu nähtamatuks. Teise uurimuse noorte lugudes hõlmab täiskasvanute passiivsus või nende täielik puudumine. Uurimuses osalenud laste lugudes ei figureerinud ka noorsootöötajad üldse. Noortekeskuste poolt pakutavaid teenuseid noored küll „tarbivad”, kuid keegi ei rääkinud noortekeskusest kui kohast, kuhu mõne probleemi puhul pöörduda usaldusväärse täiskasvanu toetust saama. Tõsiste probleemide puhul ootavad noored abi sõpradelt, juhul kui need on olemas. „Teie noored on oma probleemidega kohutavalt üksi jäetud” – kirjutas välisekspert meie aruande hindamisel. Selle märkuse üle tasub mõtiskleda.

Ka meie pidime kogema noorsootöötajate üpris passiivset suhtumist. Uurimuse raames ette nähtud spetsialistide töötoa korraldamine, kus pidime koos arutama uurimustulemusi ja ühiseid lahendusi otsima, kukkus läbi. Keegi ei näidanud üles huvi selles osalemise vastu. Siinkohal peab ära märkima, et meie uurimus käsitles noorte vägivaldseid suhteid avalikus ruumis ainult ühe Eesti linna ühe linnaosa näitel. Üleeestiliste üldistuste tegemiseks pole seega alust. Uurimuse tulemustest kirjutamise eesmärgiks on ikkagi tähelepanu pööramine probleemile, millest tasub mõelda kõikidel laste ja noortega tegelevatel spetsialistidel, aga ka lihtsalt täiskasvanutel, et hinnata oma täiskasvanu rolli suhetes lastega, kelle käekäigu eest me tegelikult kõik vastutame. Võrdluseks võib tuua näite Austria aruandest, kus teismelised räägivad, et selleks, et lõpetada kaklust, piisab et silmapäi ilmuks täiskasvanud inimene. Järgnev lõik rühmaintervjuust (kõik nimed muudetud) kirjeldab tõsist kaklust ühes Eesti linnas. Isegi politsei ilmub selles loos passiivse vaatejana. Seda tsitaati lugedes tuleb arvestada, et see peegeldab laste tunnetamist, mitte sündmuse objektiivset kirjeldamist:

„Marko: Teise linnaosa noortega.

Mati: 50 inimest.

Marko: Meid oli vähe, neid oli palju ja nemad said ikka peksta. /.../ Me olime suuremad ja tugevamad.

Mati: Üks tüdruk pani sitta seal. /.../

Marko: Ja siis see tüdruk hakkas mingit paska ajama seal ja me lubasime neile molli anda ja siis hakkas kampade kogunemine ja siis meie kambast üks tüüp ütles, et davai, kui kakelda tahate, siis tulge.

Mati: Tulidki ja siis läkski käest ära.

Marko: Ja siis tuli nii, et nemad said peksta ja oligi kõik läbi. /.../ Oi politseid oli palju.

Mati: Nad ei saand midagi teha, meid oli palju. /.../

Marko: Üks teise linnaosa vend ütles, et meil on relvad kaasas, aga too on debiilik vend, toda ei tasu uskuda.

Mati: Mingid kurikad ja sellised värgid olid, aga muid ei olnud.

Marko: Tulirelvasid ei olnud.

Mati: Kurikad on tavalised asjad.

Marko: Noad ja sellised asjad olid. /.../ Viga ei saand keegi meie teada.

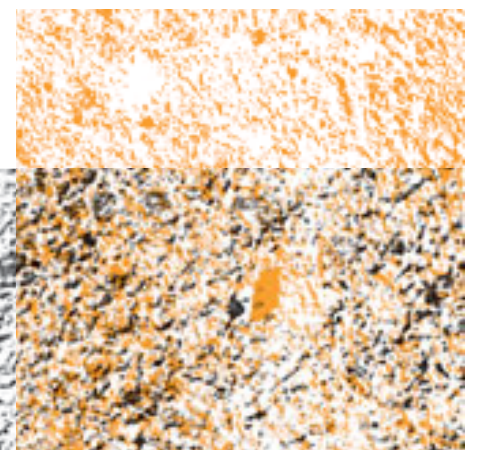
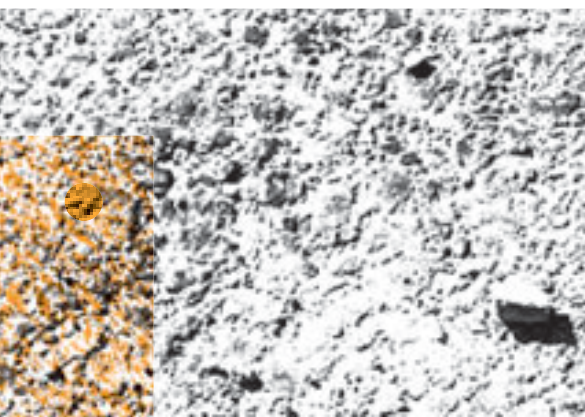
Mati: Sai küll.

Marko: Nuga?

Mati: Jah.

Marko: Kurikat küll sai maitsta. Nuga ma küll ei tea.”

Nende uurimuste käigus saadud kogemused kinnitavad, et noored räägivad hea meelega täiskasvanuga, kui viimane loobub neile ülevalt alla vaatamisest ning näitab üles siirast huvi noorte kuulamise vastu. Seejuures ei tähenda noortega samale tasandile asumine aga sugugi nendega semutsemist ja enda alandamist täiskasvanuna, vaid võimupositsioonist loobumist ja noortega suhtlemist väärrika täiskasvanuna.

**MARKO: ÜKS TEISE
LINNAOSA VEND ÜTLES,
ET MEIL ON RELVAD
KAASAS, AGA TOO ON
DEBIILIK VEND, TODA EI
TASU USKUDA.**

**SIGNE: ÜTLEB „MA VÖTAN
PÜKSIRIHMA MAHA!”
HIRMUTAB TÄIELIKULT.**

Kommentaarid

Kaja Kuusik

Suured Ideed Noorte Algatusel koolitusjuht

Judit Strömpli artikkel noortevahelistest suhetest ning noorte suhetest õpetajatega oli silmiavav, kuid murettekitav. Kahe uuringu analüüsi tulemustest ilmneb, et vägivald on sageli noorte omavaheliste suhete normaalne ning lahutamatu osa.

Lähtudes antud artiklist pean oluliseks märgata ja problematiseerida noorsoo- töö- ja haridusvaldkonnas mitmeid aspekte: miks Eesti noored on „oma probleemidega kohutavalt üksi jäetud”? Miks pingete maandamine avaldub vägivaldailmingute kaudu? Miks grupi liikmed ei teadvusta (või ei soovi teadvustada), et ka pulli-pärast-vägivald on ohver (grupi nõrgim liige)? Kust tuleb vajadus saavutada kõrgemat positsiooni või säilitada seda teiste arvelt? Miks autoriteedi säilitamise või saavutamise vahendina näevad noored (ja ka mõned õpetajad) vägivalda? Mis on noorsootöövaldkonna roll ja vastutus selles kontekstis?

Minu jaoks kirjeldavad kahe uuringu tulemused meie ühiskonna inimsuhete üldisemat iseloomu. Seda, et suhetes teistega on tavapärasem mõelda ja käituda silmas pidades konkurentsi, võistluslikkust, enda upitamist teiste arvelt. Kultuurilistest diskursustest rääkides toob Karlberg (2004. *Discourse and culture*. Bellingham, WA: Western Washington University) välja, et Lääne inimese baasuskumus, mida enamik iseenesestmõistetavana võtab ning kahtluse alla ei sea, on arusaam inimloomuse võistluslikkusest (mida ilmekalt kinnistab ka Darwini evolutsiooniteooria). Ning kuigi me võime rääkida koostööst ja teistega arvestamisest, näeme me väga sageli enda ümber käitumismustreid ja ühiskondlike struktuure, mis pigem kinnistavad konkurentsi ning võistluslikkust.

Mis selles kontekstis on siis noorsootöö võimalus?

Ma arvan, et haridusvaldkonna- ja noorsootöötajana peaksime alustama iseenda keelekasutuse ja mõtteviisi analüüsist. Millised on need peamised hoiakud ja väärtused, mida meie oma tegevuse ning mõtteviisiga edasi kanname? Kui sageli otsime me olukordades süüdlasi selle asemel, et keskenduda lahendusele? Kui tihti ootame, et keegi ebameeldiv teine (või halb situatsioon) muutuks selle asemel, et mõelda iseenda rollile ja vastutusele antud olukorras? Näidates teisele näpuga, võtame iseendalt vastutuse ning seeläbi loome justkui õigustuse iseenda käitumisele.

Õpilane arvab, et õpetaja peaks suhtuma erapooletult, ent kuna õpilase silmis on õpetaja „nõme” ja ei suhtu erapooletult, siis ei pea ka õpilane aktsepteerima tunni korda. Või kui õpetaja silmis ei austa õpilane tunni korda, on õpetajal õigus õpilast selleks kohustada, sundida.

Mulle näib, et süüdistamine on alati seotud võimu ja jõupositsioonidega – kellelgi on õigus ja keegi peab eksima; enda positsiooni suhtehierarhias tõstes peab kellegi positsioon langema jne. Ning nii kaua kuni meie mõtteis eksisteerib näpuga näitamise vajadus või kuni me sellega kergesti kaasa läheme, aitame taasluua hoiakuid ja käitumisnorme, kus keegi on võitja ja keegi kaotaja. On see siis kodus, noortekeskuses, koolis või suhetes kolleegidega. Kuid seni, kuni võistluslikkus on meie endi baasuskumus ning süüdlase otsimine meie levinud mõtteviis, on väga raske kujundada noortes hoiakuid, et vägivald, ka „pulli pärast”, ei ole lahendus.

Piret Talur

Tallinna Pedagoogiline Seminar MTÜ Persona

Vägivalda kasutamise seotud olukordades pean alareageerimist (ükskõiksust, märkamata jätmist, vähetahtsaks pidamist) Eesti noorsootöö praktikas kaugelt suuremaks probleemiks kui ülereageerimist (pisiasjadest suure probleemi tegemist). Arvan, et lapseas ja nooruses on vaja anda väga selgeid signaale, mis on lubatud ja mis mitte, sest siis rikutakse reegleid veel teadmatusest ja katsetades, mitte väljakujunenud maailma-vaate baasilt.

Üks põhjus, miks eesti noorsootöötajad võivad olla teismeliste omavahelise vägivalda sekkumises ebakindlad, võib olla paljude noorsootöötajate endi noorus. 2005. aasta uuringutulemuste põhjal (Pädevused ja pädevuste arendamine noorsootöö valdkonnas, Ümarik&Loogma, Tallinna Ülikool) on neljandik noorsootöötajatest alla 26-aastased, seega ise alles läbinud nooruse kõige tormilisemad identiteediotsingud ja suure tõenäosusega pigem tundmas veel mässumeelset vimma autoriteetide vastu kui valmis ise täiskasvanu vastutust võtma.

Paraku olen kohanud õppejõu ja koolitajana noorsootöötajate seas palju sellist suhtumist, et vägivald noorte suhetes on paratamatu ning sellesse ei olegi mõtet sekkuda, suhted tahavad paikapanemist. Minu jaoks on selline hoiak maailmavaatelistelt vastuvõetamatu. Usun, et nii iga inimene kui ka ühiskond tervikuna peavad püüdlema enama koostöö ja vähema agressiooni poole.

**MATI: KURIKAD ON
TAVALISED ASJAD.**

Kasvatuses, sh noorsootöös tähendab see minu arvates vägivaldlaste suhtlemise väärtustamist ja harjutamist. Kui jaks otsa saab, tuleb puhata, koguda jõudu õppides, teistega kogemusi jagades, aga mitte lüüa käega. Kui jätkame sekkumata noorte vägivalda, siis anname kaudse signaali, et see on sallitav.

Eraisikuna võivad noorsootöö tegijatel olla erinevad arusaamad sekkumise piiridest ja vajalikkusest noorte omavahelistes suhetes. Professionaalse noorsootöötaja jaoks peaksid aga minu arvates igapäevase praktika raamistama kaks põhimõteteliseid seisukohta:

1) *seadusevastast tegevust ei tohi mingil juhul sallida ning*

2) *täiskasvanu peab võtma vastutuse.*

Esimese punkti lahtiseletuseks: kas mõni sõna on solvav või mitte, selle üle võib vaielda; kehavigastuse tekitamise katse ei ole enam vaidlusküsimus. Siit tuleneb muuhulgas, et füüsilisele vägivaldlastele on noorsootöötajal lihtsam reageerida, seda on kergem määratleda probleemina. Võib-olla ka seetõttu tundus artiklis kajastatud uuringus osalenud teismelistele, et täiskasvanud ei saa aru või ei tee välja vaimsest vägivaldlast. Tõepoolest, täiskasvanud satuvadki noorte suhtlemist vaadates sageli segadusse, kas nn „eakohase võimuvõitluse” piirid on ületatud või mitte.

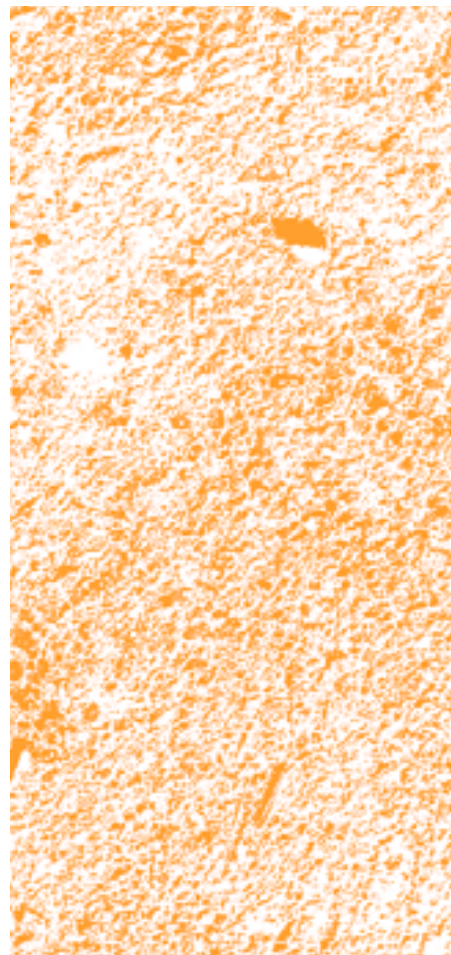
Täiskasvanu vastutuse all pean silmas seda, et kui laste-noorte omavahelistes suhetes või suhetes täiskasvanutega on tekkinud raskused ja erimeelsused, siis on täiskasvanu ülesanne algatada probleemide lahendamine, mitte jääda seisukohale, et las nad lahendavad omavahel või tulgu ise minult vabandust paluma. Suurem elukogemus tähendab valmidust võtta initsiatiiv, õpetada läbi kogemuse kuidas seista oma arvamuste ja vajaduste eest, surumata alla teiste omi, kuidas läbi rääkida, kuidas elada väärikalt üle kaotusekibedus ning võidujoovastus.

Olen neid mõtteid koolitustel jagades kuulnud vastuseks arvamusi, et võistluslikus, vägivaldses maailmas jääb koostööle orienteeritud väärtuste kasvataja ja kandja nõrgemaks pooleks. Poolhmoorikalt-pooltõsiselt olen seepeale vastuseks kasutanud liikuva lindi kujundit – kui lõpetad sellel sammumise, libised tahapoole ja kukud. Võib-olla ei saa maailma ja inimloomust muuta paremaks, kuid kui me loobume püüdmast, läheb see päris hukka!

Maarja

Minu meelest on jubedaimaks noortevahelise vägivalda vormiks just vaimne, mitte füüsiline, sest nii koolis kui mujal on just seda kõrvalseisval inimesel raskem märgata. Füüsiline vägivald vastupidi on raskemini varjatav ning jätab nähtavaid jälgi. Ometi peab alati, mõlema vägivaldavormi puhul ühtemoodi, midagi ette võtma.

Üldiselt tundub, et kõige tähtsam on noore inimese mõistmine ja tema isikupära väärtustamine, austus tema vastu. Kui täiskasvanu, kes on valinud noortega tegelemise, oskab enda uhkust maha suruda ja tahab noori tõesti aidata, peaks ta ka märkama, kui keegi ei tunne end mugavalt ning on langenud vägivalda (ka vaimse) ohvriks. Täiskasvanu peaks ise aru saama, kas tal on vastavaid omadusi hakata noortega tegelema, vale inimene sellel tööil võib tekitada väga kohutavaid tagajärgi. Noored on alles arenemisjärgus ja tahe olla teistest võimsam ja silmapaistvam on loogiline, seda ei saa neile keelata. Niisiis tundubki ainuõige lahendus nende keskele saata täiskasvanud, keda noored suudaksid omaks võtta ja kes seeläbi saaksid neid aegamööda õigele teele suunata. See tundub küll õpetajale-noorsootöötajale esmapilgul raske, aga ma leian, et kõik on võimalik – tuleb ainult piisavalt hoolida.

Anette

Noorte esindajana antud artiklit lugedes olid minu mõtted ning tunded vastakad. Ühelt poolt on teada, et igas koolis, noortegrupis, tänaval ja mujal esineb vägivalda (mil määral, on iseasi). Teiselt poolt – saades teada, millisel eesmärgil vägivalda kasutatakse, oli see hirmutav.

Antud artiklist selgus ka, et vägivald noorte, eriti teismeliste vahel, on igapäevane nähtus. Alati ei nähta seda vägivaldlast, vaid niisama pulli pärast kaklemisena. Mulle kui noorele jääb arusaamatuks, miks teha kellelegi pulli pärast haiget või vägivaldlaste eesmärgiga tõsta enda positsiooni noortegrupis.

Leian, et vägivald pole mitte kunagi lahendus ning seda teadmist peab viima noorteni. On mitmeid inimesi, kelle kaudu seda teadmist edasi viia – õpetajad, noorsootöötajad erinevates noorsootöö asutustes ja muidugi vanemad. Nemad on inimesed, kes tegelevad noortega igapäevaselt ning paratamatult võtavad noored täiskasvanute käitumismallid omaks. Eriti veel sel juhul, kui mingi käitumismudel noore ümber kordub. „Boonuseks” saab lugeda ka seda, kui noor on näinud kasu vägivalda kasutamisest.

Vägivald on üks moodus vabaneda pingest, mis tekib erinevatest faktoritest noore elus. Ta peab saama need kuskil maha laadida. Vaadates naaberriikidesse, kus toimuvad koolitulistamised, on meil veel hästi läinud, et pole mindud nii kaugele. Kuid küsimus jääb alati – kui kauaks selline olukord kestab? Vägivalda teema on problemaatiline ning tähtis ja selle kallal peab veel palju tööd tegema. On väga oluline, et noortele ja nende poolt tekitatud vägivaldailmingutele pöörataks üha suuremat tähelepanu.

Artiklist tuleb välja, et meie noored on oma probleemidega üksi jäetud. Ning tõepoolest, nii see on. Meie ühiskonnas pole veel välja kujunenud arusaama noortekeskusest kui kohast, kust saab usaldusväärselt täiskasvanult abi. Pigem on praegu veel arusaam, et noorsootöötaja on ürituste läbiviija. Eelpool tõin välja vanemate rolli. Ka nemad on antud probleemi lahendamisel vajalik lüli. Noored ei oskagi alati kuhugi pöörduda ning see on üks suund, millele tuleks pöörata suuremat tähelepanu. Minul ja ka teistel noortel peab olema kindlus ja teadmine, et on olemas koht ja inimene, kuhu ja kelle poole ma saan alati pöörduda, kui on vaja rääkida. Muidugi eeldusel, et mure, mis mul on, kuhugi edasi ei liigu. Noorte jaoks on tähtis, et täiskasvanud räägiks meiega nagu võrdsega. Oluline on kuulata, mõista ning mitte targutada.

Anu Realo

ISIKSUS JA SEADUMUSED

Selles loos tuleb juttu isiksusest, isiksuse seadumustest ning sellest, milline on isiksuse mõju inimeste käitumisele ja elukäigule, aga samuti nende väärtustele, hoiakutele ning poliitilistele vaadetele.

Mis on isiksus ja isiksuse seadumused?

Alustuseks tuleks püüda määratleda, mis on isiksus? Tavakeeles kasutatakse sõna „isiksus“, enamasti väljapaistvuse, erilise, unikaalsuse tähenduses. Ehk teisisõnu, isiksus on silmapaistev, karismaatiline ja teatud mõttes eriline inimene. Vastavaid näiteid ajakirjandusest ei ole raske leida: „Erki Nool on *tõeline isiksus*, ühiskonnategelane ...“, (artikkel Eesti Ekspressis), „Räägib tõeline daam ja *ere isiksus* – Ivi Eenmaa“, (saate Subboteja tutvustus) jne. Nii on isiksus tavakeeles keegi silmatorkav ja erakordne. Samas, sõna sellise kasutuse kohaselt on vaid mingis mõttes erilised inimesed isiksused, teistel on isiksust kas palju vähem või pole üldse.

Teaduskeeles on isiksuse määratlus palju demokraatlikum – levinud definitsiooni kohaselt mõistetakse isiksuse all suhteliselt püsivat mõtlemise, tundmuste ja käitumiste kogumit, mis üht inimest teisest eristab. Nii on igal inimesel isiksus, mida kaasaegses psühholoogias määratletakse enamasti isiksuse omaduste või seadumuste kaudu. Isiksuse seadumus on inimese püsiv kalduvus sarnastes olukordades teatud kindlal viisil mõelda, tunda ja tegutseda. Näiteks ekstreemne inimene käib sageli rahvarohketel kogunemistel, neurootik on tihti mures oma tervise pärast ja meeled kindel inimene jääb haruharva kohtumistele hiljaks.

Kaasaegsed isiksuse teooriad tuginevad kahele olulisele eeldusele. Esiteks, isiksuse seadumused on ajas püsivad. Ilmselt on suurem osa inimesi nõus „teooriaga“, et inimese käitumine sõltub eelkõige olukorrast: karm ja jäärpäine ülemus võib olla kodus vagur naise tuhvialune. Samas näib enamik inimesi nõustuvat ka vastupidise vaatega, et inimese iseloomu omadused eriti palju ei muutu, moodustades tema „tõelise olemuse“. Teisisõnu, inimesed erinevad üksteisest teatud püsivate kalduvuste poolest, mis tulevad ilmsiks kas kõigis või paljudes sarnastes olukordades. Inimene, kes mureseb üleliia oma tervise pärast, mureseb enamasti ka teistes ärevust tekitavates olukordades, näiteks siis, kui peab pidama avaliku kõne või valmistuma raskeks eksamiks. Seega on stabiilsus, püsivus üks nendest olulistest omadustest, mis eristab isiksuse seadumusi inimese teistest, ajutisematest seisunditest, näiteks nagu meeleolu. Isiksuse seadumused on ka eluea jooksul väga püsivad: muutused, mis kaasnevad vanuse kasvuga on suhteliselt väikesed ja maailma erinevates paikades väga sarnased.

Teine oluline eeldus ütleb, et isiksuse seadumused mõjutavad inimese elukäiku. Inimesed, kes oma isiksuse seadumustelt on teistest meelekindlamad ja kohusetundlikumad, peaksid eelduste kohaselt ka vastavalt käituma: sellised inimesed täidavad ülesanded etteantud tähtjaks, nad jõuavad

kokkusaamistele õigeaks ajaks, nende töölaud ja sahtlid on piinlikus korras. Samuti peavad nad kinni tervislikest eluviisidest, mille tulemusel elavad nad kauem. Nii võime väita, et isiksus on tõesti oluline: teades inimese isiksuse seadumusi, võime ette ennustada inimese käitumist või tema olulisi valikuid ja elusündmusi.

Isiksuse kirjeldamiseks keeles on olemas tuhandeid sõnu. Paljud neist kannavad sarnast tähendust: näiteks ärev, närviline, mulrelik, kergesti ärrituv, vihane, masendunud, kurb, pessimistlik sobivad kõik ühe olulise isiksuse seadumuse, neurootilisuse, kirjeldamiseks. Samas, vaatamata isiksust kirjeldavate sõnade suurele arvule, kasutab inimene neid nii, nagu oleks tegemist märkimisväärselt väiksema sõltumatute teemade või kategooriate hulgaga. Viimase kahekümne viie aasta jooksul läbiviidud uurimistöö näitab, et isiksuse kirjeldamiseks on kõige optimaalsem kasutada viit mõõdet ehk dimensiooni, mis kehtivad inimeste iseloomustamiseks ühtviisi nii Euroopas, Põhja-Ameerikas kui ka Aafrikas ja Aasias. Need viis peamist isiksuse seadumust on järgmised:

NEUROOTILISUS on seadumus tunda negatiivseid emotsioone (hirm, kurbus, süü, viha jne) ja olla ebakindel pinget tekitavates olukordades;

EKSTRAVERTSUS on seadumus kogeda eelkõige positiivseid emotsioone. Ekstrevert eelistab rahvarohkeid kogunemisi, on aktiivne, enesekindel ja jutukas;

AVATUS KOGEMUSELE on seadumus, mis paneb inimese huvi tundma ümbritseva maailma ja oma siseelu vastu ning muudab ta vastuvõtlikuks uutele ideedele ja kogemustele;

SOTSIAALSUS on üldine valmisolek usaldada teisi inimesi, olla omakaspüüdmatu, abivalmis, sõbralik ja leplik;

MEELEKINDLUS on seadumus kontrollida oma soove ja impulsse. Meelekindel inimene planeerib hoolikalt oma tegevust ette, on tahtekindel ja sihivõimeline.

Kuidas isiksuse seadumused kujunevad?

Pikka aega valitses sotsiaalteadustes, kuid eriti psühholoogias ja antropoloogias arusaam, et inimese isiksuse määrab ära ümbritsev kultuur: see, milliseks inimene kujuneb, sõltub ennekõike tema kasvatusel, ümbritsevast keskkonnast, kultuuri

normidest ja väärtustest. Lastest, kes jäävad väikseks ilma vanemlikust hoolitsusest ja soojusest, keda sageli karistatakse, kasvavad sellise käsitluse kohaselt vaenulikud, tigidad ja vihased inimesed. Mitmed kaasaegsed isiksuse käsitlused on jõudnud aga otse vastupidisele järeldusele: suur osa isiksuse seadumustest on päritud ja keskkonna mõju on pärilikkusest kindlasti väiksem. Erinevate uurimuste kohaselt on ligikaudu 50-60 protsenti isiksuse seadumuste individuaalsetest erinevustest võimalik seletada pärilikkusega. Samal ajal on mitmed uuringud näidanud, et ühiselt jagatud perekonna ja kasvatusel mõju on sellest kümneid kordi väiksem või puudub üldse. Nii võib öelda, et seadumusi ei ole lihtne muuta: keskkonnal, kasvatusel ja elusündmustel on isiksuse seadumustele väga väike ja piiratud mõju juhul, kui nad ei muuda sügavaid ajustruktuure, mis on isiksuse omaduste aluseks.

Sellise väite heaks kinnituseks on uurimused, mis on hinnanud ühemunakaksikute isiksuse sarnasust, kes on vastavalt kasvanud üles koos või adopteerituna erinevates perekondades. Kuna ühemunakaksikute geenid on identsed, saavad erinevused nende isiksuse seadumustes tuleneda vaid ümbritsevast keskkonnast. Kas koos kasvanud ühemunakaksikud on oma isiksuse seadumuste poolest sarnasemad, kui erinevates peredes ja teineteisest lahus kasvanud kaksikud? Vastus on eitav: mitmed uuringud on näidanud, et koos ja lahus kasvanud ühemunakaksikute omavaheline sarnasus isiksuse seadumuste osas on ühesugune. Seega, üheskoos kasvamine ja samad perekondlikud tingimused ei tee kaht inimest omavahel sarnasemaks.

Teine võimalus uurimaks keskkonna ja kultuuri mõju isiksuse seadumustele on hinnata nende inimeste isiksuse sarnasust, kes on sündinud ja üles kasvanud erineva poliitilise režiimiga maades. Hästi on teada tõsiasi, kuidas kommunistlik nõukogude süsteem ja ideoloogia püüdsid luua uut ja paremat nõukogude inimest. Paljude kriitikute arvates oli aga tulemus hoopis vastupidine: nõukogude autoritaarne poliitiline kord aitas kaasa passiivse, ükskõikse ja kuuleka inimese (nõ *homo sovieticuse*) tekkele, kellele oli iseloomulik õpitud abitus ja vähimigi huvipuudus oma töötulemuste suhtes. Selle loogika kohaselt peaksid ka eestlaste isiksuse seadumused erineva olulisel määral nii põhjanaabrite kui teiste Lääne-Euroopa ning Põhja-Ameerika demokraatlike maade inimeste isiksuse seadumustest. Rohkem kui 50 riigis läbi viidud uurimused näitavad aga seda, et eestlaste isiksuse seadumuste profiil on väga lähedane nii skandinaavlastele, hollandlastele kui ka ameeriklastele ning kanadalastele. Seega võib väita, et kommunistlik režiim eestlaste isiksuse seadumusi muuta ei suutnud.

See eelnev muidugi ei tähenda, et kasvatusel, kultuuril ja poliitilisel süsteemil ei oleks

inimesele mingit mõju. Kõik need nimetatud tegurid mõjutavad oluliselt inimeste väärtusi, harjumusi ja tõekspidamisi. Kui laps on isiksuse seadumuste poolest väga agressiivne, siis on teda väga raske muuta vaguraks, kuid samal ajal saab talle õpetada seda, kuidas selle agressiivsusega toime tulla ja seda suunata tegevustesse, mis talle ja teistele vähem kahju teevad. Samuti sõltub kasvatusel, ümbritsevast keskkonnast ja eeskujudest olulisel määral see, mida noored inimesed siin elus oluliselt peavad. Kas kõige tähtsam on raha, materiaalne heaolu, edukus karjäärireedelil? Või on elus tähtsad hoopis muud asjad, nagu turvaline elukeskkond, vabadus, puhas meesaalune? See, kas laps jäätist süües tänaval paberi maha viskab või prügikasti viib, sõltub ennekõike ikka kasvatusel ja mitte niivõrd isiksuse seadumustest. Veel viisteist aastat peale taasiseseisvumist olid täheldatavad selged erinevused eestlaste ja skandinaavlaste väärtuseelistustes: võrreldes skandinaavlastega, rõhutati Eestis enam materialistlikke väärtusi, oldi vähemusrühmade suhtes ebatolerantsemad, usaldati vähem üksteist, inimestel oli madalam poliitiline ja keskkonnakaitsealane aktiivsus ning isiklik vastutustunne ühiskonnas toimuva ees. Aegapidi on Eesti liikunud oma väärtuseelistuste osas põhjanaabritele lähemale, kuid nõukogude pärandist ei ole me siiski lõplikult vabanenud.

Mida hakata tegelikult elus peale teadmiseaga isiksuse seadumustest?

Nagu eespool öeldud, mõjutab isiksus oluliselt inimeste käitumist, valikuid ja elusündmusi. Nii on leitud, et näiteks inimeste õnnetunne, see kuivõrd rahul nad oma eluga on, sõltub suuresti kahest peamisest isiksuse seadumusest – neurootilisusest ja ekstravertisusest. Kõrge neurootilisuse tasemega inimesed kalduvad kogema rohkem negatiivseid emotsioone, samas kui ekstravertsematel inimestel on ülekaalus positiivsed emotsioonid. Nii on leitud, et sarnaselt isiksuse seadumustele, võib ka ligikaudu 50–60 protsenti subjektiivse heaolu individuaalsetest erinevustest ära seletada pärilikkusega. Kuigi võime öelda, et ligi pool inimese õnne- või heaolutundest on geenide poolt ette määratud, lubab teine pool siiski piisavalt mänguruumi eluga rahulolu ja subjektiivse heaolu tõusudeks ja langusteks eluea jooksul, olles mõjutatud erinevatest elusündmustest, nt nagu abiellumine, lähedase inimese surm, lahutus või suur loteriivõit, mis võivad üldist eluga rahulolu olulisel määral tõsta või langetada, kuid seda enamasti vaid ajutiselt. Raha eest saab õnne osta vaid teatud kriitilise piirini – kui inimesel on eluks kõik hädavajalik olemas, ei too jõukuse edasine kasv automaatselt suuremat õnnetunnet ja rahulolu kaasa.

Isiksuse seadumustel on püsiv ja kumulatiivne mõju nii tervisele kui inimeste eluea

pikkusele. Näiteks on leitud, et inimestel, kel on seadumus kogeda positiivseid emotsioone (ekstravertsus) ning kes on oma tegevustes meelekindlad ja sihipärased, on parem tervis ning pikem eluiga. Samas kui inimestel, kel on seadumus kogeda negatiivseid emotsioone (neurootilisus), eriti vaenulikkust ja kes on madala sotsiaalsusega, on reeglina viletsam füüsiline tervis, suurem kalduvus haigestuda südameveresoonekonna haigustesse ja lühem eluiga.

Isiksus mõjutab oluliselt ka inimeste suhteid sõprade ja perekonnaliikmetega. Inimesed, kes ei usalda teisi, on teiste suhtes vaenulikud ja küünilised (madal sotsiaalsus) ning mitte eriti rõõmsameelsed ja jutukad (madal ekstravertsus) on sageli kaaslaste poolt sotsiaalselt tõrjutud. Ka romantilistes suhetes ennustavad neurootilisus ja sotsiaalsus üsna hästi ette seda, kas ja kuivõrd on inimesed oma suhte ja partneriga rahul, kuivõrd sageli esineb suhtes konflikte või isegi füüsilist vägivalda.

Isiksuse seadumused mängivad olulist rolli inimeste elukutse valikul. On üsna loogiline arvata, et inimesed, kes oma seadumuste poolest on introverdid (so armastavad omaette hoida, on napsõnalised, häbelikud ja alalhoidlikud), ei kipu iga hinna eest meelelahutusarisse ega teiste inimeste ees esinema, vaid eelistavad pigem sellist ametit, kus nad saavad omaette vaikselt rahulikult nokitseda. Avatus uutele ideedele ja kogemusele on

aga elukutsevalikul seotud loometöö ning teadustegevusega. See, kuivõrd hästi inimene oma tööga hakkama saab, sõltub suurel määral tema meelekindlusest; kõrge ekstravertsus ja madal neurootilisus on seotud sellega, kuivõrd inimene oma tööga rahul on.

Lõpetuseks, isiksuse seadumustel on oluline mõju inimeste väärtustele ja poliitilistele eelistustele. Isiksuse seadumustelt suletumad ja sotsiaalsemad inimesed kalduvad näiteks eelistama kollektivistlikke ja konservatiivseid väärtusi. Itaalias läbiviidud uurimuse kohaselt aga erinesid kahe suurema poliitilise partei toetajad üksteisest pigem isiksuse seadumuste ning väärtuste kui poliitilise platvormi/programmi poolest. Kahe partei toetajaid eristas üksteisest ennekõike avatus, sõbralikkus, meelekindlus ning energilisus.

Kokkuvõtteks

Isiksuse seadumused on püsivad ja stabiilsed ega muutu otseselt väliste tegurite (nt kultuur, kasvatus, elusündmused jne) mõjutusel. See kõik aga ei tähenda, et kasvatusel pole mingit mõju – see, milliseks kujunevad inimese ellusuhtumine, huvid, harjumused ja väärtused sõltub suurel määral siiski kodusel ja kooli kasvatusel ning eeskujudest. Isiksus aga mõjutab oluliselt nii inimeste tervist kui eluea pikkust, sotsiaalseid suhteid, elukutsevalikut ning eelistusi, seega ka isiksus on tähtis!

Kommentaarid

Kaja Kuusik

Suured Ideed Noorte Algatusel koolitusjuht

Viidates kaasaegse isiksusepsühholoogia uuringutele kirjeldab Anu Realo artikkel huvitavalt ning ülevaaticult isiksuse seadumuste mõju inimese käitumisele. Kõlama jäävad seisukohad, et isiksuse seadumused on ajas püsivad, suures osas pärilike eeldustega ning mõjutavad inimese elukäiku - „teades inimese isiksuse seadumusi, võime ette ennustada inimese käitumist või tema olulisi valikuid ja elusündmusi,„

Ma leian, et noorsootöö ning haridusvaldkonnas võib liigne veendumus isiksuse seadumuste pärilikkusest ning ajas püsivusest saada takistuseks noore arengu toetamisele. Olemata isiksusepsühholoogia eksperdid võime isiksuse seadumuste pärilikkuse kontseptsioonist teha väga kergesti, kuid ebakorrektselt järelduse, et inimene ei muutu. Ning oma tõekspidamistest lähtudes eneselegi teadvustamata luua oma käitumisega konteksti, kus noorel ei tekigi eeldusi, võimalusi ning vajadust oma käitumist muuta (st õppida).

Inimese arengust rääkides meeldib mulle isiklikult USA psühholoogi Carol S. Dwecki lähenemine (vt raamat „Mindset – the New Psychology of Success. How We Can Learn to Fulfill Our Potential...“), mille kohaselt mõjutab inimese mõtlemis- ning tegutsemisviisi tema hoiak/eeleheläestus (mindset). Viidates aastakümnete pikkustele uuringutele erinevates eluvaldkondades toob Carol S. Dweck välja, et inimesed, kes usuvad, et võimed, oskused ning teadmised ei ole määratud kaasasündinud eeldustega, vaid on väga selgelt arendamise küsimus, on suutnud iseendas või oma õpilastes kutsuda esile enneolematut arengut ja muutusi. Ka SINA noorteprogrammis oleme tajunud, kuidas noorte projektimeeskonnad, keda mõnikord on iseloomustatud kui äärmiselt laialivalguvaid ning projektitööks sobimatuid, kes niikuinii ei suuda oma ideed esmalt kirjeldatud eesmärkidele vastavalt teostada, on tänu väga järjepidevale ja sihikindlale toele ja julgustamisele teinud läbi väga suure arengu ja muutnud ka oma projekti jätkusuutlikuks ning iseseisvaks.

Ka Anu Realo väljendab artikli kokkuvõttes: „See kõik aga ei tähenda, et kasvatusel pole mingit mõju – see, milliseks kujunevad inimese ellusuhtumine, huvid, harjumused ja väärtused sõltub suurel määral siiski kodusest ja kooli kasvatuses ning eeskujudest.“ Ma leian, et just inimese ellusuhtumine, harjumused ja väärtused kujundavad väga oluliselt inimese

eluteed, ka seda, kuidas me teadlikult suudame suunata isiksuslikke seadumusi. Ning just seetõttu pean ma oluliseks, et noorsootööst ning inimese arengu toetamisest rääkides tuleb väga teadlikult häälestada iseennast positiivsete muutuste loomise võimalikkusele.

Uku

Oma artiklis teeb Anu Realo põgusa, ent suhteliselt paljuütleva sissevaate isiksuse ja tema seadumustesse ja sellesse, kuidas see kõik meie elukäiku mõjutab. Aluseks võtab ta nn Big Five'i teooria, mille järgi on inimese isiksuse kirjeldamiseks otstarbekaim kasutada viit mõõdet, mille alla saab teoreetiliselt jagada kõik ülejäänud isiksuseomadused.

Mind ennast on säärased lihtsustused ja lahterdamised aeg-ajalt muretsema pannud, sest olen vist pigem las-kõik-lilled-õitsevad-tüüpi inimene, kes usub iga inimese kordumatusse ja eripärase ning ühtlasi sellesse, et inimene hakkab oma lihtsustuste, skeemide ja reeglite vajaduses vaikselt hulruks minema. Me justkui ei tunne end enam turvaliselt, kui me ei saa kõike vähemalt kuute eri lahtrisse asetada ega seitsme eri sildiga märgistada. Igasugused teooriad teevad elu küll märkimisväärselt lihtsamaks, seda muidugi, kuid tasuks lihtsalt olla ettevaatlik sellega, kui kaugele lihtsustuste ja reeglitega minnakse.

Heaks näiteks sellisest ohust on minu arvates praegune Eesti haridussüsteem, kus kõiki ja kõike hinnatakse kõrgemate instantside poolt kehtestatud reeglite ja kriteeriumide järgi, jättes liigagi tihti arvesse võtmata fakti, et kõik inimesed on tegelikult erinevad ja ei ole võimalik, ega tegelikult ka mitte soovitatav, inimesi harida säärase konveiermeetodiga, millesarnast me praegu näha võime. See lihtsalt pole loogiline, et kõik inimesi sarnaste meetoditega harida saaks, rääkimata sellest, et kõigi inimeste võimekust ühtede ja samade keskmiste põhjal kehtestatud kriteeriumide järgi hinnata oleks võimalik. Tegemist oleks justkui lihakombinaadiga, kuhu võetakse sisse kõikvõimalikud koduloomad, alates kanadest lõpetades lehmadega, ning seejärel üritatakse neist kõigist teha seasinki, sest ilmnes, et kõige keskmisem loom on siga.

Agas tules tagasi artikli juurde, pean ma nentima, et Big Five'i teooria mingil tasan-dil täitsa imponeerib mulle. Küllap selle pärast, et ta ei lihtsusta asju äärmuslikult ega vägivaldselt, vaid loob kategooriaid, mille alla peaks liigituma kõik isiksuseomadused, kasutades selleks pika uurimistöö ajal leitud seaduspärasusi. Ta ei väida, et need viis on ainukesed isiksuseomadused, vaid kõigest seda, et isiksuse kirjeldamisel on optimaalne nendest viiest mõõtest lähtuda, sest ülejää-

nud omadused saab hõlpsasti nende viia alla liigitada.

Kuidas see kõik siis meie elu mõjutab? Väidetavalt väga suurel määral. Kuna isiksuse seadumus on „inimese püsiv kalduvus sarnastes olukordades teatud kindlal viisil mõelda, tunda ja tegutseda,“ määrab meie isiksus paljuski ära meie käitumise. Seega mängivad isiksuse seadumused meie elus meeletult suurt rolli. Kust need seadumused siis aga pärit on? Tuleb välja, et lausa 50-60% ulatuses geenidest. Ülejäänud on küll keskkonna teha, kuid see sama geenide poolt määratud 50-60% on seejuures visa muutuma. Õnneks aga on suuresti eeskujude, kodu ja kooli teha see, milliseks kujunevad inimese ellusuhtumine, huvid, harjumused ja väärtused ning samuti see, kuidas ta oma seadumuste poolt määratud tunnete ja reaktsioonidega tegelikult toime tuleb ja kuidas neid rakendab nii, et saavutada see, mida ta soovib ja elada just nimelt sellist elu, nagu tahab.

Niisiis oli selle artikli moraal minu arvates see, et inimene peaks end tundma õppima. Kuna suhteliselt suur osa meie isiksusest on püsiv ja stabiilne, siis ilmneb, et polegi niivõrd oluline, millisenä sa sündisid, vaid see, kuidas sa endaga hakkama saad. Ja endaga on üpris raske hakkama saada, kui inimene pole õieti aru saanud, milline ta tegelikult on.

Paula

Elu oleks lihtne, kui me kõik oleksime teadlikud, milline on meie isiksus, mil määral oleme ekstravertsed või meelekindlad ning kuidas oleme mõjutatud kasvatuses poolt. Kahjuks keegi meile sündides elu kasutusjuhendit kaasa ei anna. Noore inimese jaoks on vast kõige tähtsam just eneseavastamine, mis võib olla väga pikk ja piinarikas protsess. Tundsin tihti just keskkooli lõpuklassides tunnet „midagi on valesti, aga ma ei saa aru, mis see on“. Me ei tea kunagi, mil määral miski meid mõjutab ning kui suur on olnud mingi asja mõju minevikus. Ka mina olen mõelnud, et kui poleks olnud teatud juhtumeid mu elus, poleks ma see inimene, kes ma praegu olen. Kui isiksus on muutumatu, siis järelikult viivad need juhtumid lähemale iseenda avastamisele või panevad muutma väärtushinnanguid.

Sinu võimalused mitt

Mitteformaalne.ee on mitteformaalsele õppimisele keskendunud veebilehekülg. Sealt leiad ülevaate mitteformaalse õppimise alustest ja parimatest rakendusvõimalustest;

võimaluse väljendada ja jagada oma ideid ja kogemusi; võimaluse leida asjatundlikke koostööpartnereid ja koolitajaid. Kohtumiseni <http://www.mitteformaalne.ee>

ÕPPEMATERJALID

Avasta põnevaid noortevaldkonna ja mitteformaalset õppimist käsitlevaid artikleid, uuringuid, videoid ja väärt väljaandeid. Oled väga oodatud veebilehel ka oma artikleid avaldama!

KOOLITAJATE ANDMEBAAS

Otsi koolituste läbiviimiseks professionaalseid noortevaldkonna koolitajaid. Kui oled koolitaja, siis registreeri ennast kindlasti ka ise andmebaasi, et oleksid teistele leitav.

LINGIKOGU

Avasta ja lisa kasulikke linke erinevate õppimist toetavate organisatsioonide, portaalide, väljaannete, dokumentide, uuringute kohta...

mitteformaalne.ee veebilehel

UUDISKIRI

Iga kuu 15. kuupäeval jõuab Sinu postkasti mitteformaalne.ee uuendusi kajastav e-uudiskiri! Registreeri end uudiskirja listi mitteformaalne.ee veebilehel.

ÕPIMEETODID

Otsi ja lisa õppemeetodeid mitteformaalse õppimise meetodiandmebaasi.

VÄÄRT NÄIDETE KOGU

Loe ja jaga oma toredaid ja väärtuslikke mitteformaalseid õpikogemusi.

SÕNARAAMAT

Otsi ja lisa õppimise ja haridusega seonduvaid sõnu mitteformaalse õppimise seletavasse sõnaraamatusse.

TEADETETAHVEL

Jaga tasuta oma teateid mitteformaalne.ee veebilehel erinevate mitteformaalset õppimist toetavate ürituste ja ettevõtmiste kohta (nt. koolitused, õppekäigud, seminarid, projektid, näitused, konkursid, uued väljaanded vms.)

KOOLITUS-KALENDER

Otsi ja lisa infot erinevate noortevaldkonna koolituste kohta.

Ülo Vooglaid

Yaatepunkte

noore

inimere

nägemiseks

Läbi sajandite on kurdetud enam-vähem ühtmoodi, et noorus on hukka läinud. Iga põlvkond peab end leidma ja teostama. Vanemal põlvkonnal on sageli raske leppida sellega, et noored on isepäised ja ei ole aldis seda kõike jätkama just nii, nagu rada on ette tallatud. Noorem põlvkond tahab olla eriline ja teha midagi uut või ka vana, aga vähemalt uutmoodi. Põlvkondade vastastikune rikastamine ja täiendamine on inimkonna igihaljas probleem, mis on olnud ja on aktuaalne mõlemale poolele – nii noortele kui ka vanadele, täpsemalt, igas eas inimestele, eriti riigijuhtidele ja lapsevanematele ning jääb kestma, olenemata pingutustest selle leevendamiseks. Sellest tõdemusest ei tulene soovitus olla vastastikku ükskõikne ja hoolimatu.

● Mida oleks vaja ja võimalik ette võtta põlvkondade järjepidevuse (loe: kultuuriseose) tugevdamiseks?

Oluline on, et ...

NOORED ise oskaksid ja tahaksid ennast vaadata nii, et näeksid ennast küllalt täpselt ning teadvustaksid selle pildi tähenduse (avalikud ja varjatud plussid ja miinused) mineviku, oleviku ja tuleviku tarbeks;

VANEMAD oskaksid näha adekvaatselt ennekõike ennast ning oma ja teiste järeltulijaid, kes ei ole enam lapsed, aga ei ole veel ka täiskasvanud ning annaksid endale aru, et noorus on noorus;

ÕPETAJAD vaataksid noori küllalt avara, eelarvamustest vaba, nõ positiivse pilguga ja näeksid ning hindaksid nii seda, mis on hästi, kui ka seda, mis võiks olla parem ja mida kahjuks (või õnneks) ei ole;

AMETNIKUD JA SAADIKUD tunnetaksid oma kohustust olla noortele eeskätt toeks, mitte pelgalt käskijaks-keelajaks, kohtunikuskaristajaks, piirajaks-hurjutajaks, õpetajaks-kasvatajaks jne;

ÜLDSUS näeks noores põlvkonnas mitte peavalu allikat, vaid partnerit, kes peaks kasvama vanemast põlvkonnast võimekamaks, julgemaks, targemaks..., tasakaalukaks, töökaks, ausaks, arukaks, kindlameelseks.

Lihtne on öelda, et oleks-tuleks-peak...

Tegelikult toimitakse enamasti soovitudele vastupidiselt. Miks? Harva tuleb ette, et inimesed ei tea, et noored on noored ja noortel on ühiskonnas oma spetsiifiline roll. Teatakse, aga ei osata muuta ennast ega oma mõtlemisviisi ja -stiili ning tehakse ikka edasi nii, nagu on varem tehtud.

Vastastikuse mõistmise ja koostöö eelduseks on üksteise nägemine

Inimest ei ole lihtne näha, sest vaatepunkte, millest oleks vaja vaadata, on palju. Igast vaatepunktist paistab erinev pilt ja alles nende piltide uueks tervikuks sulandumise korral avaneb võimalus aru saada ja ära tunda, kes on kes.

Inimest saab käsitleda ja peaks käsitlema

kui indiviidi;
kui isiksust;
kui subjekti (aktiivset alget, kes otsustab ja vastutab) ja/või manipuleerimise objekti (teostajat-täitjat);
kui ühiskonna liiget ja kultuuri esindajat;
kui perekonna tulemit, loojat ja hoidjat;
kui rollide ja staatuste kogumit;
kui eeldust ja tõket;
kui eesmärki ja vahendit;
kui ressursi ja tingimust;
kui printsiipi ja kriteeriumit;
kui kõigi ja kõige mõõtu ja hindu;
kui süsteemide süsteemi...
SEST IGAST VAATEPUNKTIST AVANEB ERINEV PILT.

Milline võiks olla sobiv käsitlusloogika?

Rääkida võib „noorest inimesest”, aga tegelikult on tähelepanu all eri eas neid ja noorimehed, kes **kõik on erilised**: kordumatud ja imetlusväärased, igaühel oma

arusaamad ja ootused;
hinnangud ja järeldused;
sihid ja eesmärgid;
huvid ja tahe;
väärtused ja normid;
müüdid ja tabud;
usk ja lootus;
tavad ja kombed (nende taga olevad tähendused);
armastus ja kindlusetunne;
aated ja ideaalid;
maailmavaade, maailmapilt ja palju muud.

Linnas ja maal on poiste ja tütarlaste **dispositsioonide süsteem** mõnevõrra erinev... Eripärad võivad olla olulised ka sõltuvalt kodus valitsevast korrast, vaimsusest, jõukusest, usust ja üksteise usaldamisest, tegevussstruktuurist jpm.

Küllap tasuks meenutada hiina vanasõna:

„Las kõik lilled õitsevad!”

Inimesed saavad suhelda sel juhul, kui nad on küllalt sarnased, ent neil on mõtet suhelda, kui nad on küllalt erinevad. Erinevus ei pruugi tähendada vastandumist ja võitlust! Erinevus võib olla aluseks vastastikusele rikastamisele, abistamisele, hoidmisele, koostööle. Kõik inimesed on (kõigil on õigus olla!) isiksused, igaühel oma individuaalsus, väärikus, au, staatus jne. Kõik tunnevad end kas subjektidena, või manipuleerimise objektidena, vabade, või vangidena, oodatud, või ülearustena jne. Järelikult saab pidada rahuldavaks üksnes diferentseeritud käsitlusi.

Kutsuda noori ja noortejuhte analüüsima enesejuhtimise ja sotsiaalse juhtimise subjektiks kujunemist soodustavaid ja raskendavaid asjaolusid;

Avardada pilku õppe- ja kasvatusproblematikas orienteerumiseks;

Lua eeldusi noortejuhtide õppe efektiivsusemaks korraldamiseks.

*Milline on meie
SIHT JA EESMÄRK?*

Avardada oleks vaja eri eas noormeeste ja neidude enesevaatluse ja –analüüsi oskust. Sestap üritame loendada need vaatepunktid, millest oleks võimalik inimest näha ja lisame sinna noorte inimeste nägemiseks vajaliku „filtri”.

Inimene on

...kultuuri esindaja ja ühiskonna liige (mitte vastupidi!), kes tegutseb nii formaalsetes kui ka mitteformaalsetes süsteemides. Ühiskonnaseos on diskreetse iseloomuga, aga kultuuriseos holoograafilise iseloomuga. Selleks, et üksteisest aru saada ja arusaadavalt ning vastuvõetavalt käituda, on vaja olla üheaegselt nii ühiskonna- kui ka kultuuriseostes – nii üldinimliku kultuuri, rahvuskultuuri kui ka omakultuuri kontekstis.

Samamoodi tuleb läbi analüüsida:

elu koos (kõigi!?) eluteguritega (elamise-olemise eelduste, võimalike tulemuste ja tagajärgedega). (NB! Kõne all ei ole pelgalt elu bioloogilises mõttes (sünni ja surma vahelise perioodi käsitus), vaid ka sotsiaalses mõttes. Kõne all on elulaad ja –stiil, elusisu ja –vorm, elurütm ja –pinge, eluruum ja –aeg, eluresursid ja –tingimused, elutulem, elatustase, elukvaliteet jms. Sotsiaalses mõttes on võimalik elada paralleelselt mitut elu, lõpetada üks elu ära ja alustada uut...);

elukeskkond koos keskkonna (kõigi!?) teguritega, pidades silmas, et keskkond on nii elamise ja olemise eeldus kui ka tulemus ja tagajärg; (NB! Kõne all ei ole pelgalt looduskeskkond, vaid ka füüsiline ja vaimne keskkond, tehiskeskkond ja sotsiaalne, psüühiline ja virtuaalne keskkond.);

tervis koos tervise (kõigi!?) teguritega; (NB! Kõne all ei ole haigused ja nende ravi, vaid inimeste füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu ühtsus.);

haridus koos kõigi haridustegurite, seoste ja sõltuvustega; (NB! Kõne all ei ole pelgalt koolid ja muud lasteasutused-ettevõtted-organisatsioonid, koolis ja mujal käimine ega seal toimuv tegevus, sh õppimine või õppetöö, vaid kultuuri funktsioonina ilmnev intellektuaalne ja vaimne potentsiaal; protsessina - valmisolekute kujunemise elukestev jada, milles on oma osa kõikidel institutsioonidel.);

suhted ja suhtlemine või kohtlemine koos suhete ja suhtlemise-kohtlemise (kõigi!?) teguritega; (NB! Vaja on teada ja aru saada, kuidas inimestevahelised suhted kujunevad, süvenevad ja ... kuidas (miks) nad võivad hääbuda ning puruneda.).

Olulised on tegutsemise eeldused, seosed ja sõltuvused

Olulised on tegutsejate:

- vajadused, mis ajendavad tegutsema või hoiduma tegevusest;

- eesmärgid ja vahendid, nende süsteemsus, kaasaegsus, vastavus stereotüüpidele jpm;

- haridus, mis võimaldab aduda nii tervikut kui ka detaile koos seoste ja sõltuvuste süsteemiga ning mõtestada kavatsusi ja tegusid, ette näha ja olulist ära tunda;

- hinnangud tegijatele, tegevustele ja tulemustele-tagajärgedele;

- ootused ja hirmud, mis sunnivad keskendumata, või koguni pühendumata;

- tegevuste otsesed ja kaudsed tulemused (tulemuste-tagajärgede tähtsus ja tähendus);

- usk ja lootus saavutada midagi, jõuda kuhugi, olla keegi, leida ennast...

Kõik ülalnimetatud tegurid võivad olla ja peaksid olema ka teemad pedagoogide- andragoogide (sh treenerite ja mentorite, lapsevanemate ning vanavanemate), riigi- ja omavalitsusametnike, arstide, ettevõtjate, ajakirjanike, ohvitseride, politseinike, pääste-teenistuses osalejate väljaõppe ning elukesteva täiendus- ja ümberõppe kavas.

Inimese eripära

A Inimene on: tõesõnalislik (stohhastiline); kompensatoorne; labiiline; dünaamiline

- isereguleeruv ja reguleeritav;
- funktsioneeriv, muutuv ja arenev;
- adapteeruv ja sotsialiseeruv;
- integreeruv ja assimileeruv

BIO-SOTSIAALNE SÜSTEEM.

B Inimene on armastav ja vihkav; tundev ja mõtlej; loov ja lõhkuv; julge ja ettevaatlik; virk ja laisk; aus ja valelik; õppiv ja õpetav; tahteliselt reguleeritud, ent vabadust ihkav ning kartev SUBJEKT või MANIPULEERIMISE OBJEKT.

Selleks, et näha ennast ja teisi, on vaja

teada, mida vaadata;

osata leida küllalt palju vaatepunkte;

osata mõtestada seda, mis eri vaatepunktidest paistab;

olla nii nõudlik, et ei jäta midagi olulist kahe silma vahele;

arvestada, et inimesel on tahe ja huvi ning et inimene muutub;

saada aru, et igapäev on teistega võrdne kohustus olla teiste sarnane ja ka õigus olla erinev, kordumatu, imetlusväärne.

Alailma küsitakse, miks on osa inimesi nii

- passiivsed;
- ükskõiksed;
- vastutustundetud;
- hoolimatud...

Vastata ei ole kerge, sest põhjuseid võib olla väga palju. Ometi on mõned väga tugeva toimega tegurid, mille tähtsust ei ole võimalik ülehinnata. Vaja oleks teada, et

vastutustunne ja aktiivsus kujunevad läbi OTSUSTAMISE.

Järelikult oleks vaja selleks, et noored inimesed (igas eas inimesed!) oleksid küllalt julged osalema arutlustes ja otsustamises ja küllalt ausad, et hoiduda oma või teiste arvamus esitamisest, kui veel ei ole kujunenud võimet aru saada võimalike otsuste võimalikest tulemustest ja tagajärgedest.

Otsustamises osalemiseks oleks vaja:

olla küllalt haritud, informeeritud ja kogunud, et kaasa rääkida SELLES küsimuses, mille üle arutatakse ja kus oleks vaja otsust teha;

omada nii administratiivset kui ka moraalset õigust ja kohustust otsustamises osalemiseks;

ühiskonna- ja kultuuriseost, et saaks aru, mida oleks vaja saavutada, ning kuidas oleks sünnis tegutseda;

eesmärke ja nende saavutamiseks vajalikke vahendeid;

valikusituatsiooni (sundsituatsioonis ei ole võimalik otsustamises osaleda!).

Miks on palju inimesi, kes kardavad vabadust?

Vabadusega kaasneb õigus otsustada ja kohustus vastutada selle eest, mis juhtub seoses otsuste täitmisega ja mis saab edasi.

Inimesed, kes kardavad vastutust, püüavad jätta end ilma otsustamiseks vajalikest õigustest ja kohustustest. Mõned veeretavad otsustamise kellegi teise kaela, edasi või tagasi, määramatule ajale. Nii mõnigi kord jäätakse end ilma otsustamiseks vajalikust infost, mängitakse „tagasihoidlikku” (loe: lolli), aga pärast seletatakse, et ... „mina ei tea midagi, ma ei ole kuulnud ega näinud”.

Täpsustame, et vastutust on mitu liiki

Esiteks on üldinimlik vastutus. See vastutus on määratletud ja piiritletud inimeseks olemisega;

Teiseks on kultuurist tulenev vastutus. Selles fikseerunud väärtuste ja normide, müütide ja tabude arvestamisest tulenev vastutus, mis on informaalne või kõlbeline (vt kümme käsku);

Kolmandaks on eriala-, kutse- ja ametialane vastutus;

Neljandaks rolli ja positsiooniga kaasnev vastutus millegi eest kellegi ees;

Viiendaks on juriidiline vastutus, mis kaasneb ühiskonnas kehtivate õigusnormidega vastuolus oleva käitumisega;

Kuuendaks on vastutustunne, mis kaasneb otsustamisega ja häbi, mis kaasneb nii otsustamisest kõrvale hiilimise kui ka asjatundmatuna otsustamises osalemisega (kõlbmatuks osutunud otsuste tegemisega).

Vastutustundlikuks tegutsemiseks on vaja:

olla küllalt informeeritud selles kõiges, milles oleks vaja olla informeeritud;

olla küllalt kogunud, et ette näha ja ära tunda nii seda, mis on vajalik ja hea kui ka seda mis on kahjulik ja halb;

olla küllalt haritud selleks, et saada aru, millal oled küllalt informeeritud, kogunud ja haritud;

olla küllalt aus, et mitte esitada arvamusi, unistusi, uskumusi jms teadmiste ja oskuste pähe.

Tegutsemiseks on vaja:

küllalt palju moraalseid ja formaalseid õigusi;

autunnet, et kasutada õigusi õiglaselt;

küllalt palju formaalseid ja moraalseid kohustusi õiguste kasutamiseks;

väärikust, et mitte jätta oma kohustusi unarusse;

usku loojasse, endasse, oma ja teiste võimetesse;

lootust saavutada edu, jõuda tulemusteni, vältida äpardusi...;

tahet, püsivust, järjekindlust...;

julgust ja ettevaatlikkust...;

häid suhteid, mille aluseks on siirus, headus, ausus, hoolivus, heldus, avatus, usaldus, austus, armastus...

Tegutsemiseks on vaja:

A ühiskonna- ja kultuuriseose ühtsust, tänu millele oleks võimalik eristada

õigeid ja valesid sihte ning eesmärke;

sobivaid ning sobimatuid vahendeid;

kõlbelisi ja kõlvatuid põhimõtteid (printsiipe) ning hindamise aluseid (kriteeriume).

B võimet teha vahet ...

ülla ja alandava;

väärilise ja vääritu;

hooliva ja hoolimatu tegutsemise ning oleku vahel.

C võimet ja harjumust mõtestada oma (ja teiste) tegevus;

edasisidestada oma (ja teiste) tegevus;

tagasisidestada oma (ja teiste) tegevus;

olla järjekindel ja visa selleks, et alustatu raskustest hoolimata lõpule viia. Viimane on põhjendatud ainult siis, kui on selge, et tegevus on otstarbekas, küllalt efektiivne ja intensiivne ning ei ole korraldatud:

- looduse;

- looja;

- inimese;

- ega kultuuri arvel.

Tegutsemiseks oleks vaja olla vähemalt nii palju asjatundja, et:

uurida, õppida, katsetada ja harjutada enne kui asuda mingile (juhtivale) ametikohale ja eriti enne, kui asuda teisi õpetama;

püüda saavutada, et teadmised, oskused, arusaamine ja mõistmine kujuneksid ning püsiks vastastikusse seoses,

hinnata ja arvestada oma ja teiste kogemust;

olla enesekriitiline, täiendada end kasvõi igal eluhetkel;

arvestada, et kõik inimesed on millegi poolest erilised, imetlusväärised, tähelepanuväärised.

Selleks, et tegutseda ja olla õnnelik, on vaja olla küllalt vaba ja iseseisev (subjekt, mitte manipuleerimise objekt kellegi käes). Kui inimene peab (on kohustatud) tegema seda, mida kästud, nii nagu kästud, siis kui kästud, seal, kus kästud, sellest, mis ette antud, kindlaks ajaks jne, siis tunneb ta end vangina. Ta võib tegutseda, aga ta ei saa vastutada oma tegevuse ega selle tulemuste ja tagajärgede eest, sest ei saa osaleda otsustamises.

Olgu siin korratud! Jutt on otsustamisest, mitte kellegi teise tehtud otsuste „vastuvõtmisest”.

Otsustada saab vaid see, kes on suuteline ja kes tegelikult tahab ja julgeb otsustada, sh seada sihte ja eesmärke, valida vahendeid, kehtestada printsiipe, mida järgides visalt pingutada ja eesmärkide saavutamiseks ka ületada ennast, loobuda segavatest ahvatlustest.

Valikusituatsioonis saab subjekt end tunda vaid sel juhul, kui tal on:

vähemalt üks alternatiiv (kui tal on vähemalt kaks enam-vähem võrdväärset võimalust);

võimalik lisada alternatiive (kaasa arvatud ennast);

ettevalmistus, sh kogemus, mis võimaldab aru saada, kui raske ja tähtis küsimus on arutamisel ja otsustamisel (mis võib otsusega kaasneda);

kindel usk, et keegi ei hakka teda ega ta lähedasi ahistama, kui ta käitub oma parima äratundmise järgi.

Noor inimene paistab ajakasutuse kaudu

Arengutaseme näitajaks on individuaalse minuti pikkus. Sotsiaalse aja ühikuks on sündmus. Mida tihedamalt on kellegi elus sündmusi, seda lühem on tema individuaalne minut, seda kiiremini kulgeb tema aeg ja seda pikemaks osutub tema elu. Kui sündmusi on napilt, kui päevad on üksteise kõrval ühesugused, nagu veetilgad, seisab aeg paigal ja elu osutub lühikeseks, olenemata elatud aastate arvust.

Õnnelikuks ei saa kedagi teha: võimalik on korraldada elu nii, et inimene saaks olla õnnelik.

Selleks oleks vaja, et ta:

saaks olla terve ja hoolitseda ka teiste tervise eest;

saaks uskuda ja usaldada teisi inimesi, sh liidreid ja õpetajaid;

oleks informeeritud nii mineviku, oleviku kui tuleviku kohta;

oleks nii haritud, et saaks aru sellest, mida räägitakse või ei räägita ja miks midagi tehakse või tegemata jäetakse, kuidas detailid süsteemiks põimuvad ja tegutsemine efektiivseks osutub;

võib (saab, tohib, julgeb) arutlustes kaasa mõelda ja arvamust avaldada, küsida ja täpsustada, täiendada ja kahelda...- osaleda;

oskab ette näha oma ja teiste tegevusega tõenäoliselt kaasnevat tulemusi ja tagajärgi. Tunneb ära hea ja halva, õige ja väära, sobiva ja sobimatu;

usub endasse ja teistesse, aga mitte pimesi ja naiivsena, vaid läbi veendumise.

Mille alusel saaks hinnata elukvaliteeti?

Hinnangu aluseks võib olla elu, elamise ja elutulemuste vastavus:

„tarbija” vajadustele;

ühiskonnas ja kultuuris kujunenud stereotüüpidele;

kehtivatele (kehtestatud) standarditele;

ideaalidele ja aadetele;

tulevikus tõenäoliselt kujunevatele vajadustele-võimalustele.

Kui mõni nendest aspektidest jääb kahe silma vahele, siis jääb ka hinnang pealiskaudseks või koguni ekslikuks ja eksitavaks.

Kuidas hinnata elamise taset (koostada stratifikatsiooniindeksit)?

Arvesse oleks vaja võtta vähemalt järgmist:

mittemateriaalse tarbimise maht ja struktuur;

materiaalse (ainelise) tarbimise maht ja struktuur;

liikumise maht ja struktuur;

õigus ja reaalne võimalus olla informeeritud;

õigus ja võimalus avaldada oma arvamust;

õigus ja võimalus osaleda otsustamises enda ja teiste tegevuse, olemise, keskkonna jms üle;

turvalisus, kindlusetunne.

Asjatundlikkus kujuneb järjekindla, süsteemse õppe tulemusel. Tänu õppimisele võivad kujuneda teadmised. Oskused kujunevad harjutades ja katsetades. Arusaamine aga tänu mõtlemisele ja kogemuste mõtestamisele.

Kaasaegne arusaam õppest ei lähtu võimulusest õppida kõik eluks vajalik mingites koolides selgeks ja seejärel „astuda ellu”. Üldharidus on vajalik vaid üldise orientatsiooni kujundamiseks ja elukestvaks enese-täiendamiseks.

Erialaseks, kutsealaseks ja ametialaseks väljaõppeks, täiendõppeks ja ümberõppeks oleks vaja päris palju eeldusi:

kujunenud olude, olukorra ja situatsiooni adekvaatset käsitlust;

prognoose lähema ja kaugema tuleviku kohta;

stsenaariume (vähemalt kolme: „roosat”, „rohelist” ja „musta”);

vajadustest lähtuvat programmi; õpetajaid-õppejõude, kes valdavad ainet ja selle vahendamise meetodikat, kes on altid suhtlema ja ajendama õpilasi iseseisvalt mõtlema ning looma; arenguteooriat; vaimsust; infosüsteeme;

eesmärgistust;

tegutsemise printsiipe;

ainekavasid; õpikuid; õppimise abimaterjale, õppemudeleid; tehnilisi õppevahendeid;

ainelisi ja intellektuaalseid ressursse; õppekorraldust, tänu millele õpe ei kahjusta liiga palju tervist.

Väljaõppeks ja täiendõppeks oleks veel vaja:

organisatsioonilist struktuuri ja subordinatsiooni;

õppemetoodikaid;

metodoloogiat;

didaktikat;

hindamise aluseid;

järjepidevust;
kõhelist alust, mis aitaks ära hoidakorrutivset tegevust;

majanduslikku alust;

õiguslikku alust, mis vähendaks poliitilist survet;

teaduslikku alust, mis võimaldaks saavutada käsitluste süsteemsuse, usaldusvääruse ja kaasaege paradigma.

Saovitusi koosmõtlemiseks:

Mitu protsenti õpetajatest tunneb end koolis ja kodus valiku- ja mitu protsenti sundsituatsioonis?

Mitu protsenti väikestest lastest tunneb end lasteaias ja kodus valiku- ja mitu protsenti sundsituatsioonis?

Mitu protsenti õpilastest (eri eas poistest ja tüdrukutest) tunneb end koolis ja kodus valiku- ja mitu protsenti sundsituatsioonis?

Mitu protsenti lapsevanematest tunneb end tööl, kodus ja mujal valiku- ja mitu protsenti sundsituatsioonis?

Miks tunneb nii suur osa õpilastest end sundsituatsioonis?

Mitu protsenti õpetajatest, õpilastest ja nende vanematest tunneb end

tõeses ja mitu % mängulises situatsioonis;

rahulikus ja ekstreemses situatsioonis;

stabiilses ja labiilses situatsioonis; probleemses ja absurdses situatsioonis?

Mida tuleks teha selleks, et Sina ise ja ka teised inimesed saaksid tunda end tõeses ja probleemses valikusituatsioonis, mis on ka stabiilne ning rahulik?

Jõudu, julgust ja aega enesevaatlusteks ja eneseteostuseks!

Täna neid, kes süvenesid siin käsitletud probleematikasse ning kavatsesid edasi mõelda!

Kui sul, hea lugeja, tekkis küsimusi, täiendusi, laiendusi jms, oled tänatud, kui teavitad sellest ka käesoleva loo autorit ja Euroopa Noored Eesti bürood.

yl.vooglaid@mail.ee
48 33 410; 56 66 0122

Kommentaarid

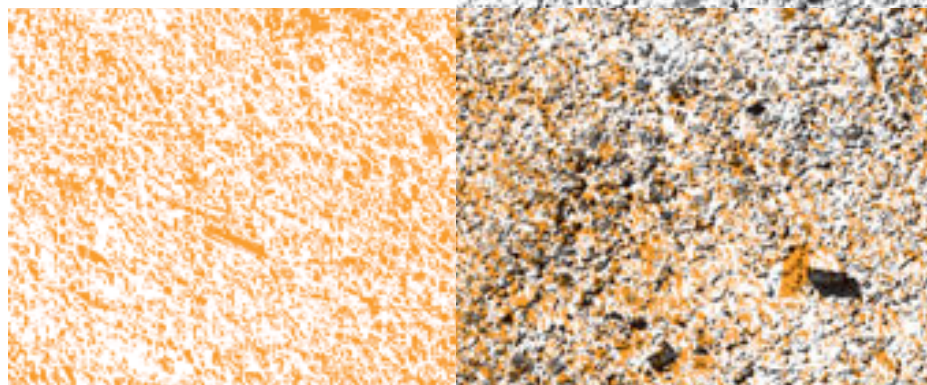
Maris Pajula

Tallinna Noorsootöö Keskus

Artikkel lähtub peamiselt noortest ja noorusest ning kõigest, mis sellega kaasneb ning püüab loetleda erinevaid olulisi tegureid, et noort mõista just sellisena, nagu ta on. Artiklit lugedes jäi siiski mulje, et professor Ülo Vooglaid lähtub peamiselt just formaalse hariduse seisukohtadelt. Paaril korral mainib ta küll noortejuhte ning organisatsioone, kuid jätab siiski kahjuks antud artiklis otseselt noorsootöö rolli noore inimese nägemisel/mõistmisel välja. Kuigi tööpoolest noorsootöö ja kool peaksid olema ideaalis väga lähedalt seotud, sest töötavad ju ühe eesmärgi nimel.

Antud kirjutisest lähtuvalt paigutaksin noorsootöö rolli just artiklis mainitud üldsuse teavitamise alla, kus autor väidab, et põlvkondade järjepidevuse tagamiseks on oluline, et üldsus näeks noores põlvkonnas mitte peavalu allikat, vaid partnerit. Tänapäeval on noorsootöö üks suur roll noortele anda võimalus ja vabadus kaasa rääkida neile sobivas keskkonnas (st mitte akadeemilises õhkkonnas, kus noor tihtipeale tunneb, et peab end pidevalt tõestama). Noorsootöötaja peab samuti olema võimeline märkama noores oskusi ja omadusi ning suutma neid võimalikult efektiivselt ära kasutada, et noort suunata teda arendavas, kuid samas temale meelepärases suunas. Teisisõnu noorsootöö roll on kaasata kõiki noori, ka neid, kes võib-olla muidu ühiskonnale teatud põhjustel märkamata jääksid või märgataks neid mitte eriti positiivses valguses. Teisalt oli artiklis tähelepanu pööratud just vabaduse ja otsustamise teemale, millega ka meie tihti oma töös kokku puutume, püüdes anda noortele piisavalt vabadust ning võimalust ise otsuseid langetada. Tihtipeale selgub aga, et noored ei soovigi seda – just seetõttu, et otsustamise ja vabadusega kaasneb ka palju muud, sealhulgas vastutus. Kas see suhtumine/hirm tuleb kodust, koolist või ühiskonna mõjul, ei oska täpselt öelda, kuid kindlasti on vabadus ja otsustamisjulgus midagi, mille poole püüelda ning noori tuleb selleks õpetada/harida ning julgustada.

Tundub, et Vooglaid vaatab noori kohati seisukohast, mis tänapäeva noorsootöötajale on küll oluline teada, kuid ei kattu meie nägemusega. Kuna hetkel on Eestis olukord, kus enamik noorsootöötajaid ja teisi noortega töötajaid on ka ise (nii noorsootöö seaduse järgi kui ka oma mõtteevisilt) noored ning seega on nende suhtumine noortesse teistsugune – teisisõnu arvan ma, et me ei tõde pidevalt, et noorus on on hukas vms, vaid pigem püüame olla noortele toeks ning

suunata nende energiat nõ õigemasse suunda. Kindlasti on meil seda teatud mõttes lihtsam teha, kuna jääb noorelt noorele suhtlus ning meie rollid võrreldes näiteks õpetajaga on siiski teatud mõttes erinevad.

Eesmärgid ning sihid, mis Ülo Voog-laid oma artiklis püstitab, kattuvad meie nägemusega suuresti ning nende suunas tuleks tööpoolest kiiremaid samme astuda ka just noorsootöö valdkonnas. Kõige enam meeldis mulle mõte asjatundlikkuse, oskuste ja arusaamise kujunemisest, mida peaks eriti hoogsalt silmas pidama.

Rahel

Ülo Vooglaiu artikkel räägib suhtlemisest ja suhtumisest noortesse, otsides selle ideaalpilti. Ta on väga põhjalikult ja täpselt sõnastanud need algpunktid millest meie, inimesed, sotsiaalses süsteemis koosneme ja mis on määravad meie arengus. Kõigi nende tahkude nägemiseks on vaja aga ühte eeltin-gimust: hoolivust ehk inimlikku huvi. Meie ümber on palju kirumist tagajärgede teemal aga vähe arutlust põhjuste olemusest. Ja ma mõtlen selle all sisulist ja südamega arutelu, mitte ainult europrojekte. Sest vaid hoolivad inimesed suudavad iseseisvalt enda ja teiste inimeste ümber neid üles loetletud tahke näha ja avastada ning kogutud infoga ka midagi edasi ette võtta. Või teisisõnu on oluline siiski lihtsalt emotsionaalse intelligentsuse ülemus bürokraatia suhtes. Aga me saame vaid pürgida ideaalmaailma poole – tegelik-kuses ei saavuta me seda kunagi.

Üks olulisemaid osasid hr Vooglaiu essees ongi minu jaoks teadlike otsuste teema. Me teeme iga päev erinevaid suuremaid ja väiksemaid otsuseid teadvustamata endale, et tegelikult on iga vastu võetud otsus tähtis. Eriti tähtsad võivad olla need otsused, mida me teeme endale märkamata. Otsus-tan vihastada, otsustan täna õue minnes naeratada, otsustan kedagi aidata. Ja tähe-lepandamatult muutub meie enda maailm nende vastu võetud otsuste läbi. Me loome omale ise enda tulevikku. Ükski tegu ei ole tähtsusetu või nagu on juba öelnud klassikud: „Ka sisaliku tee kivil jätab jälje”. Tähtis on see, et täiskasvanud inimesel on tänu oma kogemustepagasile noore inimese ees eelis osata enda ja ümbritseva maailma käitumist paremini mõista ja seeläbi aidata ka noore-maid nõ paremate otsusteni. Vaatepunkte noore inimese nägemiseks on palju, aga see, mida läbi nende vaatepunktide avastada võib, on lõpmatu hulk. Ja see on ennast väärt.

Paula

Noorte seas on üha enam levima hakanud idamaiste mõjutustega vaated, nagu „elada tuleb hetkes”, „tähtis on tasakaal endaga ja ümbritsevaga”, „igas heas on midagi halba ja igas halvast midagi head”. See paneb elule vaatama veidi teisest vaatepunktist kui on harjunud seda tegema meie enamjaolt materialistlike vaadetega vanemad. Tean paljusid, kes on oma vanematest täiesti lahku löönud ja peaaegu, et ei suhtlegi nendega just maailmapiltide erinevuse pärast. Ühel hetkel mõisteti, et omavahel pole enam millestki rääkida kui „Kuidas sul läheb?” on ära küsitud. Õnneks on nii noored kui ka va-nemad võimelised õppima ning mõistma, et koostöö on kõige tähtsam. On võimalik aru saada, et on võimalik elada ka ilma üheksast viieni kontoris istumata ning seejuures olla edukas ja õnnelik. Olen tõesti täheldanud, et sündmused on need, milles elu pikkust tuleks mõõta. On ju ammu teada ütlus „Kes palju teeb, see palju jõuab.” Seda küll ainult juhul, kui need tegevused pigem toovad inspiratsiooni ja energiat, selle asemel et seda ära võtta.

M. Masuda, R. Hasegawa, G. H. Matsumoto. The ethnic identity questionnaire: A comparison of three Japanese age groups in Tachikawa, Japan, Honolulu, and Seattle. – *Journal of Cross-cultural Psychology*, 4, 1973, 229–244; M. Masuda, G. H. Matsumoto, G. M. Meredith. Ethnic identity in three generations of Japanese Americans. – *The Journal of Social Psychology*, 81, 1970, 199–207.

S. Ting-Toomey. Ethnic identity and close friendship in Chinese-American college students. – *International Journal of Intercultural Relations*, 5, 1981, 383–406.

S. E. Keefe. Ethnic Identity: The Domain of Perceptions of and Attachment to Ethnic Groups and Cultures. *Human Organization*, 51, 1992, lk 35–43.

McCrae; R., Terracciano, A. (2006) National Character and Personality *Current Directions in Psychological Science*, 15, 4.

McCrae; R., Terracciano, A. et al (2005). Personality Profiles of Cultures: Aggregate Personality Traits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 407-425.

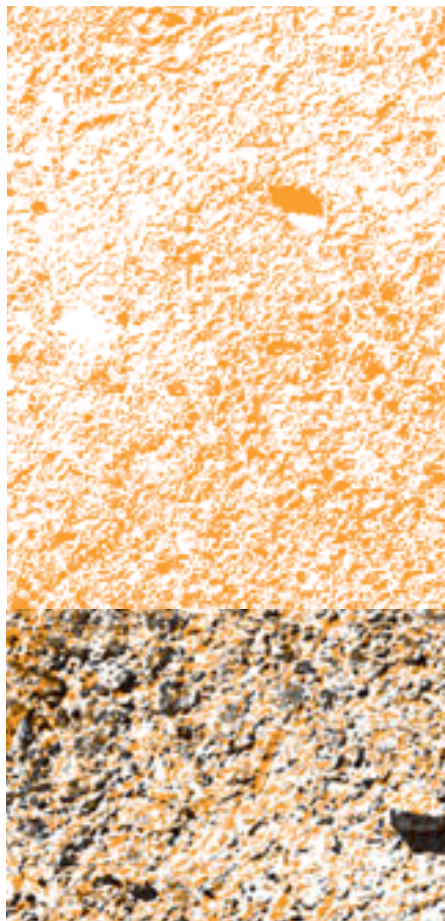
Proos, I., Kaevats, Ü., Kivirähk, J., Pettai, I., Vetik, R. (2006). *Demokraatia ja rahvuslikud huvid. Eesti ühiskond - 2005*. http://www.oef.org.ee/_repository/Document/DeMo%20raport.pdf

Korts, K., Vihalemm, T. (2008). Integratsioonimonitooring 2008. Peatükk rahvastevahelised suhted, kontaktid ja meie-tunne.

Valk, A., Karu, K. (2001). Ethnic attitudes in relation to ethnic pride and ethnic differentiation. *Journal of Social Psychology*, 5, 583–603.

Vetik, R. (2008). Integratsiooni monitooring. Peatükk riigiidentiteet ning ühiskonna avaliku sfääri sidusus

Berry, J. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697-712.

Praktiline näide: Critical Mass

outside your INBOX

Do you think

„Do you think outside your INBOX?” on lause, mis kutsub MTÜ Critical Mass poolt korraldatud näitusele ja töötubadesse. Eesti keeles võib seda lauset võrrelda innustamisega vaadata oma piiridest kaugemale. Näitus on korraldatud eesmärgiga kutsuda noori ja noortega töötavaid inimesi hetkeks mõtlema: kuidas meie eelarvamused ilmsiks tulevad? Millal võtta aeg maha, mõelda oma tegevustele ja sellele, mis mõju need teistele võivad avaldada? Kuidas oma eelarvamusi muuta? Kas oled võimeline mõtlema oma turvalistest piiridest kaugemale? Selleks, et nendele küsimustele kergemini vastused leida töötasid MTÜ Critical Mass noored sotsiaalteadlased välja meetodid, mille abil saab käsitleda teemasid nagu identiteet, sotsiaalsed protsessid, kaasatus, tõrjutus, meedia, eelarvamused ja sotsiaalsete gruppide vahelised konfliktid. Abiks võeti omalt poolt ja noortega koos väljatöötatud multimeedia installatsioonid – filmid, arvutimängud, fotod jpm. Näitus ja töötoad on suunatud keskkooli ja kutsekooli noortele ning nendega töötavatele spetsialistidele.

Näituse korraldajate ootus on pakkuda osalejatele võimalust seista silmitsi meie ühiskonnas valitsevate konfliktisituatsioonidega ja sealt tulenevalt pakkuda võimalust mõelda enda käitumise ja suhtumiste peale. Kõigi näitusel osalevate noortega käib kaasas vabatahtlik, kes osaleb ja juhib meetoditega kaasnevat õpiprotsessi. Noori pannakse mõtlema oma eelarvamuste peale ja julgustatakse otsima vastuseid küsimustele kust need eelarvamused tulevad ja millistele faktidele põhinevad. Sageli saavad noored ka ise uue näitusematerjali loomisele kaasa aidata, tehes fotosid ja lühifilme. Lisaks on mõtlemapaneva materjalina kasutatud ka ajalooliseid dokumentaalfilme inimkäitumisest ja psühholoogia eksperimentidest.

Näiteks on üheks ülesandeks vaadata seinal olevaid fotosid inimestest ja püüda leida nende kohta käivaid väiteid: kellele meeldib jalgpall? Kes usub jumalat? Kellele meeldib reisida? Kes identifitseerib ennast hollandlasena? Seinal olevad pildid on ülevaade Hollandi multikultuursest keskkonnast, mille eri gruppidega käivad kaasas üsnagi tugevad eelarvamused. Hiljem oma vastuseid õigete vastustega võrreldes võib imestusega tõdeda, et isegi nõnda lihtsate ülesannete juures langeme oma eelarvamuste kütke. Sarnaselt nimetatud meetodiga uurisid 2009. aasta alguses Eesti kunstnikud eestlase olemust näitusel „Eesti nägu”, küsides – mis nägu on eestlane? Kelle nägu on eestlane? Kas eestlasel on oma nägu? Ka see näitus mõtiskles kriitiliselt „oma” ja „teise” suhestumise teemal ühiskonnas laiemalt.

Teise näitena võib tuua meetodi, kus noored peavad kujundama oma ideaallinnaosa asetades linna plaanile fotosid olulistest paikadest - kirikud, mošeed, ostukeskused, ujula, kool jne. Mida lähemale foto linna keskpunktile asetati, seda olulisemaks noored seda peavad. Siinkohal võib tekkida noorte vahel lahkavamusi näiteks põhinedes nende usule. Islami usku noorte jaoks on oluline, et mošee asuks linna keskel. Noored, kes ei ole islami usku, võivad aga oma stereotüüpidele põhinedes selles ohtu näha. Alles sellise konflikti tekkimisel ja sellele silma vaadates on võimalik tekitada dialoog, mille tulemusena võib selguda, et paljud arvamused ei ole otseselt faktidega põhjendatavad ja seega ümberkujundatavad.

Näitusel on noortel võimalus vaadata ja osaleda MSNi vestlustes, kus vaidlusest tekib konflikt ning samas ka pakkuda välja omalt poolt lahendusi. Lisaks pakub näitus võimalust läbi arvutimängu avastada teaduslikult tõestatud fakti, et sotsiaalne tõrjutus tekitab kehas samu reaktsioone kui füüsiline valu. Korraldajate idee on pakkuda noortele võimalust nendel keerulistel teemadel rääkida ja oma arvamust avaldada. Ühiskonnas eksisteerivaid konflikte ei ole võimalik varjata ja peita, me kõik puutume nendega kokku. Küll aga on võimalik pakkuda noortele võimalust olla üks osa lahendusest. Critical Mass usub, et läbides näitusel pakutavad meetodid on noortel võimalus hetkeks oma mõtteid ja käitumist analüüsida, mis võib järgmises päriselu konfliktisituatsioonis viia positiivse lahenduseni.

Lisainformatsioon:
<http://www.criticalmass.nu>

OX?

*Praktiline näide:
Rohujuure
koomiks*

**A single
drop of ink, can
make a thousand
people think**

Eelmise aasta lõpus kutsus Jaan Tõnissoni Instituut ja Maailmahariduse keskus kokku huvilised, kes usuvad, et koomiks võiks olla üheks meetodiks oluliste teemade esile tõstmiseks ja arutamiseks. Need, kes on koomiksitöötoast osa saanud, usuvad tihti ka seda, et tegemist on nõnda võimsa tööriistaga, et sellega võib lausa maailma muuta. Sellest muutuse esiletoomise ideest saigi asi alguse. Rohujuure koomiksiste meetod loodi selleks, et väikestes kogukondades tõsta esile näiteks inimõiguste, tervishoiu ja keskkonnaga seotud probleeme ja teemasid. Soov oli leida viis, kuidas kommunikeerida neid teemasid kõigile arusaadavas keeles. Rohujuure koomiksi üheks idee autoriks on Soome koomiksikunstnik Leif Packalén, kes ka Tallinnas oma oskuseid edasi andis.

Esmalt võib sõnaga „koomiks” tulla silme ette meile tuttavad humoorikad tegelased, nagu Hagar Hirmus, Dilbert või Ernie. Maailmaharidusest alguse saanud koomiksi meetodi puhul on oluline lugu, mida soovitakse teistele edasi anda ja palju vähem saab tähelepanu joonistusoskus või laialt mõistetav huumor. Antud meetodi populaarsus põhinebki sellel, et koomikseid teevad tavalised inimesed meie keskelt, kellel on mingi sõnum edasi anda. Läbiv on mõtteviis, et kui teiste sellised joonistused on inimestele arusaadavad, siis olen ka mina suuteline sellisel määral joonistama.

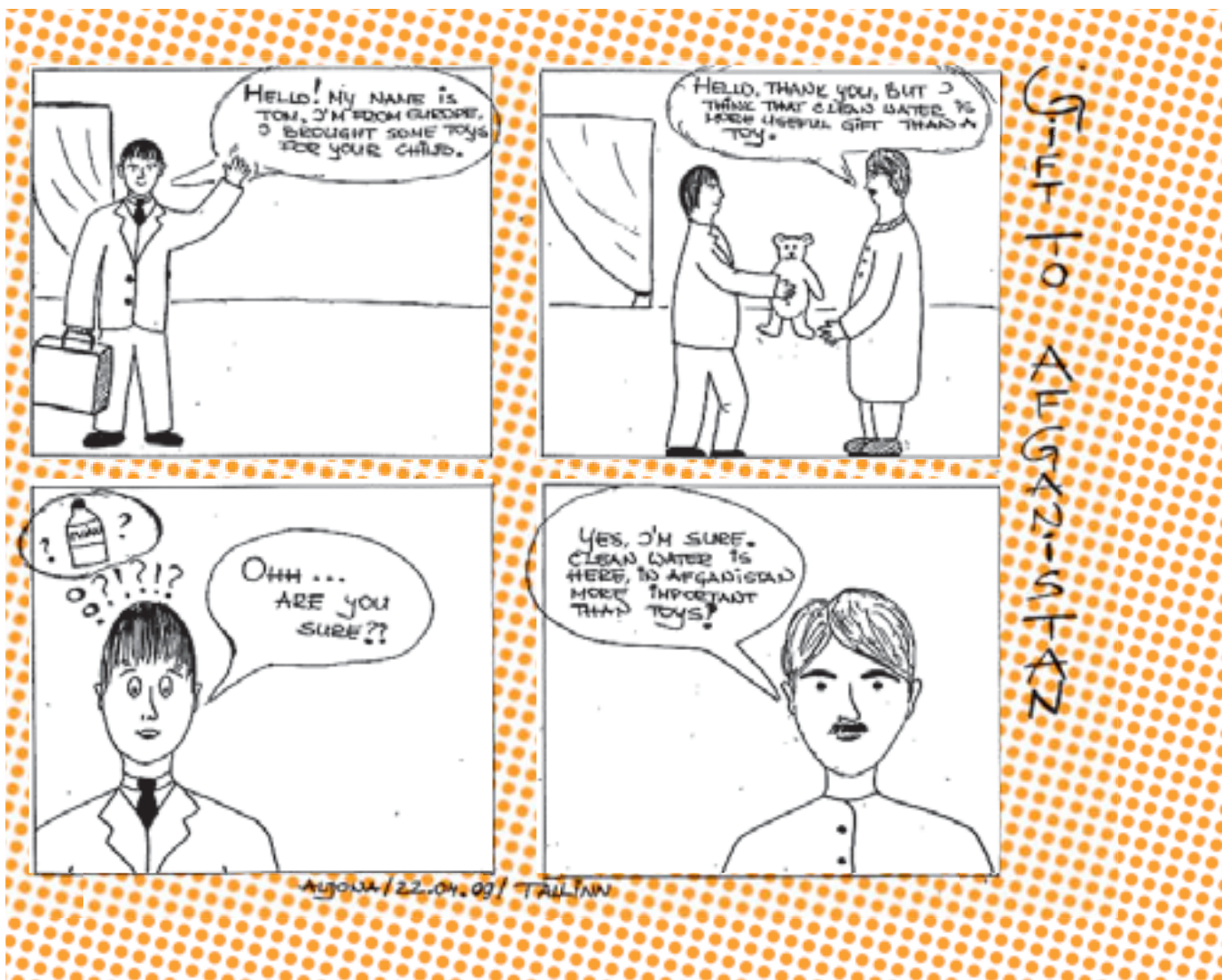
Eestiski on esimesed noortekeskused ja -organisatsioonid antud meetodit kasutanud ja julgustan isegi ka teisi huvilisi katsetama. Oma kogemusest võin ütelda, et noortele meeldib oma lugu ja mõtteid edasi anda ning joonistamine on heaks alguseks vestlustele. Siinsed teemad on kindlasti teist laadi kui väikestes Aafrika või Aasia kogukondades – edasi antavad sõnumid tulevad

töötoas osalejate hulgast just nendel teemadel, mis neile olulised. Soomes ja Suurbritannias on koomiksiste kaudu käsitletud soolise võrdõiguslikkuse, koolikiusamise, multikultuursuse, mitmekesisuse, sotsiaalse tõrjutuse jpm teemasid. Koomiks on heaks viisiks, kuidas noored omavahel nende jaoks olulisi teemasid saavad jagada – nii on võimalik oma noortekeskuses, koolis või organisatsioonis igal nädalal uute teemadega koomiks üles riputada, et nõnda edasist diskussiooni julgustada. Näiteks käesolevas ajakirjas käsitletud noorte vägivalla teema on kindlasti üks nendest, mida noortega just selle meetodi abil arutada saab.

Koomiksitöötoa korraldamine on lihtne ja odav. Vaja läheb paljundusvõimalust, A4 formaadis pabereid, hari-likke- ja tindipliitaseid ning kustukummi. Ülejäänud osa, mis tegelikult hoopis olulisem, on mõelda välja lugu ja see koomiksina üles tähendada. Kõik sammud ja muudki koomiksiste maailmast on kättesaadav mitme käsiraamatu, video ja koomiksinäite kujul World Comics kodulehel <http://www.worldcomics.fi>.

Kui koomiksiste tegemine juba selge ja noorte hulgas huvilisi, siis tasub sügisel silmad-kõrvid lahti hoida, kuna MTÜ Mondo plaanib just siis teha noortele haridusteelalist koomiksivõistlust, et tuua maailmaharidusega seotud teemad noortele lähemale.

Näited on võetud koomiksitöötoast, mis toimus 21.-22.aprillil 2009, konverentsi „Twin School” raames ja oli rahastatud Euroopa Komisjoni ning Eesti Välisministeeriumi Arengukoostöö büroo poolt.

UNFAIR WORLD

PATRICK GOND
TALLIN
22.04.2008

Do you believe everything you see?

Uuringute lühi

Noorsootöö on otseselt seotud ühiskonnas toimivate protsessidega ja üheks lähtekohtaks kvaliteetse töö tegemiseks on teadlikkus noorte arengust, olukorrast, vajadustest ja väljakutsetest nendes protsessides. Aina enam räägitakse ka noortepoliitika ja noorsootöö arendamisel vajadusest lähtuda uurimuspõhistest andmetest, mis eeldab aina rohkem koostööd noorsootöötajate ja teadlaste vahel. Käesolev ajakiri pakub teile võimalust ühendada teadus praktikaga. Uuringutest on abi oma töö eesmärgipärasel planeerimisel, analüüsimisel ja hindamisel. Järgnevalt nimekiri ja lühitutvustus eelneval aastal ilmunud uuringutest noorte ja noorsootöö vallas, mille aruanded on leitavad Eesti Noorsoo Instituudi <http://www.eni.ee> ja Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu <http://www.ngo.ee> koduleheküljel.

Tallinna kooliõpilaste haridus- ja tööväärtused ning sotsiaalne ruum (2008)

2007. aasta septembris-oktoobris küsitleti Tallinna 23 haridusasutuses kokku 1155 õppurit. Intervjuud viidi läbi põhikoolide viimaste klasside, gümnaasiumide viimaste klasside ja kutsekoolide kolmandate kursuste hulgas. Uuring toob välja, et kõige olulisemaks õppimise eesmärgiks Tallinna kooliõpilastele on eriala omandamine ja oma erialaste võimete väljaarendamine. Noorsootöö jaoks olulisteks tulemusteks on näiteks, et noorte haridusväärtusteks olid ka oma isiksuse aredamine, elu ja maailma parem mõistmine ning ühiskonnale kasulik olemine. Täpsemalt saab uuringus lugeda noorte väärtustest, maailmapildi mõjutajatest ja nende oleviku ning tuleviku plaanidest.

Aspekte Tallinna noorteorganisatsioonide noorte liidrite sotsiaalpoliitilise aktiivsuse kujunemisest (2008)

2007. aastal tehti Tallinnas 13 süvaintervjuud noortevaldkonnas tegutsevate organisatsioonide noorte juhtidega. Uuringu eesmärgiks oli selgitada ja kirjeldada noorte kodanikuaktiivsust kujundavaid tegureid. Intervjueeritutel oli reeglina pikaajaline organisatsioonides kaasalöömise kogemus, mis selgelt ületas samaealiste noorte üldise taseme. Paljud noored osalesid või olid osalenud samaaegselt mitme huviringi tegevuses, mis toob välja nende aktiivsuse erinevuse võrreldes Eesti noorte keskmisega. Kõige aktiivsem intervjueeritav oli osalenud samaaegselt 7

huviringis. Kindlasti on see noorsootöötajatele mõttekohaks kõigi noorte kaasamise teemal. Üheks oluliseks tulemuseks oli ka tõdemus, et koolis ei pakkunud neile noortele ajalugu või ühiskonnaõpetus võrreldes teiste ainetega reeglina erilist huvi, millest võib järeldada, et baasteadmised selles valdkonnas on küll vajalikud, ent siiski mitte piisavad eeldused aktiivse kodaniku kujunemisel. Täpsemalt saate kõigest eelnevast lugeda uuringu aruandest.

Noorte tallinlaste rahulolu Tallinna avatud noortekeskustega (2008)

Uuringu käigus jagasid noorsootöötajad noortele 2007. aasta suvel 300 ankeeti. Vastatajaid oli 195. Kõige sagedasemad tegevused Tallinna noortekeskustes on mängude mängimine (piljard, lauatenis jm), arvuti kasutamine, sõpradega koosolemine, lauamängude mängimine ja noorsootöötajaga vestlemine. 10% noortest toob ebaseadmisega „asjadena” noortekeskuses välja eri rahvusest inimesed. Meeldivate „asjadena” tuuakse välja mängusid, toredat õhkkonda ja arvuteid. 60% noortest peab noorsootöötaja ülesandeks korra hoidmist ja valvamist. See, mida noored keskuses tegemas käivad on seotud nende noortekeskuse külastamise sagedusega. Need, kes külastavad noortekeskust harva, mängivad seal tihemini suuremaid mängu (33%) ning on niisama, räägivad sõpradega juttu või puhkavad (22%); samas kasutavad nad teistest harvemini sealset arvutit (vaid 3%), mängivad lauamänge (4%) ja vestlevad noorsootöötajaga (5%). Noortekeskust tihti külastavad noored eristuvad teistest selle poolest, et mängiva vähem suuremaid mängu (18%) ning vestlevad sagedamini noorsootöötajaga (14%). Noortekeskuste olukorrast Tallinnas saate täpsemalt lugeda uuringu aruandest.

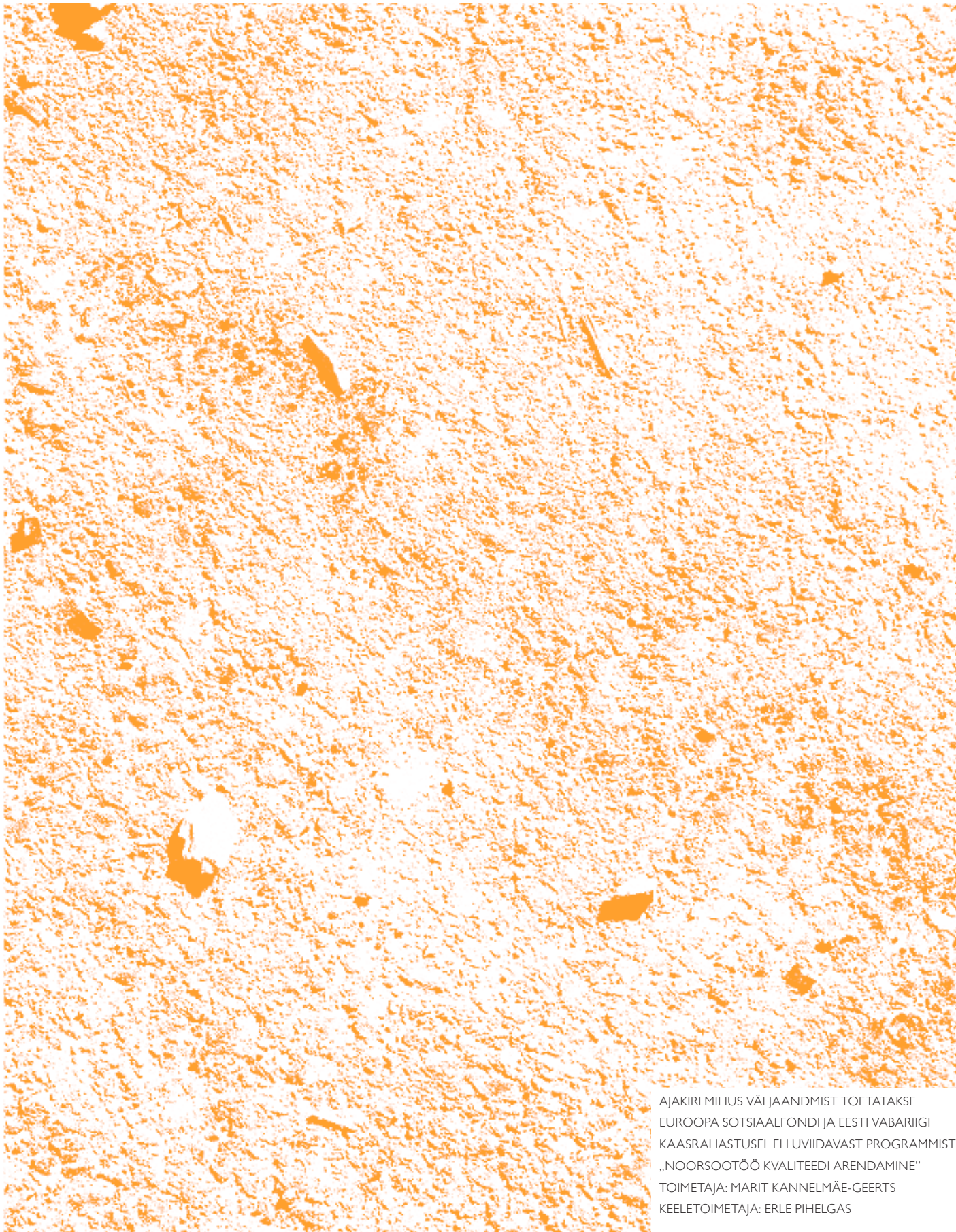
Noorsootöö rahastamine Eesti kohalikes omavalitsustes (2008)

Uuring on koostatud Eesti Noorteühenduste Liidu tellimusel ja leitav Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liidu kodulehel <http://www.ngo.ee>. Uuringu ankeetküsitlusele vastas ligi 60% Eesti kohalikest omavalitsustest. Noorsootööd peavad Eesti omavalitsused oluliseks valdkonnaks ja see on prioriteetsusel eespool paljudest muudest valdkondadest. Noorsootöö struktuuri on välja kujundanud peamiselt suured ja keskmise suurusega omavalitsused. Mitmetes väikestes omavalitsustes aga puudub

ametiisik, kelle tööülesannete hulka kuuluks ainult noorsootöö korraldamine. Noorsootööstruktuurides võib omavalitsustes kõige enam leida noortekeskuseid. Noorsootöö rahastamist omavalitsustes iseloomustavad kõige enam variatiivsus ja ebahühtlus. Oluliseks on aga see, et paljudes omavalitsustes saavad noored ise eelarve planeerimises kaasa rääkida. Noorsootöö valdkonda pidas väga oluliseks 67% omavalitsustest. Täpsemalt noorsootöö rahastamisest ja struktuuridest saate lugeda uuringu aruandest.

tutvustus

AJAKIRI MIHUS VÄLJAANDMIST TOETATAKSE
EUROOPA SOTSIAALFONDI JA EESTI VABARIIGI
KAASRAHASTUSEL ELLUVIIDAVAST PROGRAMMIST
„NOORSOOTÕO KVALITEEDI ARENDAMINE“
TOIMETAJA: MARIT KANNELMÄE-GEERTS
KEELETÖIMETAJA: ERLE PIHELKAS

Haridus- ja Teadusministeerium

ARCHIMEDES
SINTEBUTUS

AJAKIRJA VÄLJAANDJA:
SA ARCHIMEDES
EUROOPA NOORED EESTI BÜROO
KOIDULA 13A
10125 TALLINN
TEL: 6979236
FAKS: 6979226
[HTTP://EUROOPA.NOORED.EE](http://EUROOPA.NOORED.EE)
[HTTP://WWW.MITTEFORMAALNE.EE](http://WWW.MITTEFORMAALNE.EE)

SUUR AITÄH KÕIGILE,
KES KÄESOLEVASSE NUMBRISSE
IDEELISELT, SISULISELT
JA PRAKTILISELT
PANUSTASID!